HET TIJDSCHRIFT VOOR DE

Politie

ONAFHANKELIJK OPINIEBLAD • NUMMER 1 • 2021 • WEBSITEVOORDEPOLITIE.NL

DISA JIRONET

WAT WILLEN WE MET STRAF BEREIKEN?

→ pagina 18

MEDIATION IN STRAFRECHT (MiS)

VASTE PLEK IN POLITIEPRAKTIJK?

→ pagina 30

HERSTEL RECHT

OPLOSSINGSGERICHT WERKEN

Gompel&Svacina

SMART CITY OPLOSSING

Slim | Wendbaar | Duurzaam

Slimme detectie
- Gezichtsherkenning
- Kentekenplaat herkenning

Krachtig zicht
- Panoramisch beeld
- Ultra-zoom beeld
- Thermische detectie

Snelle reactie
- Mobiele handhaving
- Geïntegreerd beheer

Effectief opsporing
- Verdacht doel zoeken
- Traceren van paden

Kijk voor meer informatie over Dahua's safe city oplossingen op
https://www.dahuasecurity.com/nl/solutions/Solutions-by-Industry/Government/Safe-City

DAHUA EUROPE B.V.
NL Office: Louis Braillelaan 80, 2719 EK Zoetermeer, Nederland
Tel: +31 (0)85 071 57 00 | Website: www.dahuasecurity.com/nl | Email: sales.benelux@dahuatech.com

Antoinette Verhage (red.)

Deontologie en integriteitsbewaking voor criminologen

2de, herziene uitgave

Criminologen werken vaak in sectoren waarbij integer optreden essentieel is en doorgaans ook de kern uitmaakt van hun functie. Morele dilemma's liggen in hun beroepspraktijk voor het oprapen.
Bij elke beslissing staan professionele en persoonlijke standaarden centraal. Hoe bijvoorbeeld te handelen in zaken als:

- de afweging tussen beroepsgeheim en informatieplicht als hulpverlener,
- de omgang met informatie als politieman,
- de aanvaarding (of niet) van een uitnodiging voor een benefiet-etentje als magistraat,
- de afweging van belangen van klanten enerzijds en burgers anderzijds,
- de aanvaarding van geschenken als ambtenaar,
- de omgang met de druk tot het selectief weergeven van onderzoeksresultaten?

Dit handboek geeft aan criminologen (in spe) handvatten om met dilemma's om te gaan.

Bestel nu op www.gompel-svacina.eu Gompel&Svacina

Een rustgevende **basisgedachte** is dat de **'ander'** het **goede** wil

Mensen gaan ervan uit dat anderen, althans de meesten, op een goede manier willen samenleven. Dat geldt in kleine kring, bijvoorbeeld in het gezin, in de werkomgeving of in het sportteam, maar ook in wijken, dorpen en uiteindelijk in het land. De rustgevende basisgedachte dat de 'ander' het goede wil, geeft vertrouwen.

Regels zijn nodig om praktische problemen op te lossen, zoals in het verkeer. Ook zijn er regels om afwijkend gedrag te begrenzen en de rechten van andere mensen te beschermen. Deze regels en wetten functioneren als ze gedragen worden. Hoe belangrijk het is dat regels gedragen worden, zien we in deze verwarrende COVID-tijd. Goedwillende mensen die regels respecteren, geven vertrouwen en dat komt het welzijn van de mensen ten goede.

Onderdeel van onze samenleving is dat er mensen gevraagd zijn om de spelregels met het nodige gezag te handhaven. Vaak is hun aanwezigheid al genoeg. Het feit dat er een conciërge, een scheidsrechter of politieagent is, die *kán* optreden en ook *mág* optreden, stimuleert dat mensen zich gedragen. De aanwezigheid van deze 'gezagsdragers' versterkt daarmee het onderlinge vertrouwen van mensen in de samenleving.

Toch gaat het soms mis. Er zijn mensen die regels overtreden, bewust. En erger nog, die daarbij ook daadwerkelijk de rechten van anderen bruuskeren. Het effect is dat het goede samenleven is verstoord, maar ook dat het vertrouwen is beschadigd. Het genezen van het blauwe oog duurt meestal korter dan het helen van het vertrouwen. Het gevoelsmatige fundament onder het goede samenleving is beschadigd en het kost tijd om dat te herstellen.

Dat herstel is nodig. Als daar geen ruimte voor is, is er sprake van duurzame onveiligheid en het is treurig om in die omstandigheden te moeten leven. Daarom is het goed dat er mogelijkheden zijn voor herstel. Het optreden van een scheidsrechter of een politieagent – die jouw kant kiest – draagt bij aan het herstel van het vertrouwen. Het is goed dat er gewerkt wordt aan het versnellen van dat herstel. Daarover gaat het in deze editie van het Tijdschrift voor de Politie. Mooie ontwikkelingen om verder over na te denken.

Herstel van vertrouwen begint bij erkenning van de overtreder dat hij of zij het recht van de ander heeft geschonden. Dus schuld bekent. Overigens is daarmee niet alles gezegd. Terwijl ik dit schrijf, speelt de toeslagenaffaire. Daar is onrecht aan een grote groep mensen gedaan. De veroorzakers zijn mensen, maar veel meer nog een systeem dat heeft gefaald. Ministers en ambtenaren voelen zich aangesproken, maar lijken persoonlijk beperkt schuldig. Een excuus, hoe gemeend of obligaat, is dan onvoldoende. Dat blijkt. Ook in het gewone leven is een vluchtig sorry of excuus vaak te gemakkelijk.

In de christelijke traditie kennen we herstelrecht in termen van vergeving. Het begint met vergeving vragen. Daarin zit erkenning van schuld en de mogelijkheid van het herstel wordt in handen van de ander gelegd. Een nederige houding, dus, die tegelijkertijd uitnodigt om vergeving te geven. Dat is de basis onder het herstel. Het is een manier van doen, die te veel in ongerief is geraakt, maar zeer krachtig werkt. Wellicht kan deze menselijke manier van doen inspireren in zoeken naar meer mogelijkheden voor herstel van wat beschadigd is. •

Jaco van Hoorn
Hoofdredacteur

HET TIJDSCHRIFT VOOR DE
Politie
NUMMER 1 • 2021

Foto: Rijksoverheid

10
Inzet van het strafrecht is niet altijd de beste manier om als politie dichter bij de burger te opereren en veiligheid te bevorderen. **Herstelrecht** biedt hiertoe betere kansen.

14
Sander Dekker, minister voor Rechtsbescherming, vindt wetenschappelijk onderzoek aan zijn kant: herstelrecht werkt. Het wordt hoog tijd dat de politie meer durft te gaan **experimenteren**.

18
Officier van justitie **Disa Jironet** pleit in haar boek voor meer mededogen in het strafrecht. Aan Evert Jan Kasteel en Marcel Bruinsma vertelt ze waarom.

Coverfoto
Multimedia Bart Meesters

Colofon

Nummer 1, jaargang 83

Verantwoordelijk uitgever
Mr. Stephan Svacina
Gompel&Svacina bv
Antwerpen / 's-Hertogenbosch
info@gompel-svacina.nl
www.gompel-svacina.eu

Hoofdredacteur
Drs. Jaco van Hoorn MPA

Redactie
Mr. Greetje Bos; Marcel Bruinsma MBA; dr. mr. Barbara van Caem; dr. Merlijn van Hulst; mr. dr. Wouter Jong; Evert Jan Kasteel EMSD; dr. Wouter Landman; dr. Joery Matthys; mr. Yolanda van Setten; dr. Annika Smit; Marjolein Smit Arnold Bik MPA; dr. Ronald van Steden; prof. dr. Pieter Tops; mr. Hans de Vries

Eindredactie en redactieadres
Jan van Balkom MA
+31 (0)6 13470687
Helvoirtsestraat 31
5268 BA Helvoirt
jan.vanbalkom@gompel-svacina.nl

Boekenredactie en recensies
Dr. mr. Barbara van Caem
Alpen Rondweg 23
1186 CV Amstelveen

30
Mediation neemt een steeds belangrijker positie in bij strafrechtzaken. De politie werkt intussen ook aan een eigen visie op herstelrecht.

Wisseling uitgever en eindredacteur

Het Tijdschrift voor de Politie heeft met ingang van 1 januari 2021 een nieuwe uitgever, Gompel&Svacina. We zijn blij dat we met deze uitgever het Tijdschrift en de Website voor de Politie kunnen voortzetten. De bedoeling is om per jaar vier nummers uit te brengen in dezelfde lijn als u gewend was, met wellicht meer ruimte voor goede en gefundeerde artikelen. Daarnaast zullen we met grote regelmaat artikelen plaatsen op onze website. Onverminderd blijven het Tijdschrift en de Website een forum voor vrijmoedig debat over de politiefunctie en de politieorganisatie.

Met deze overgang van uitgever nemen we afscheid van Saskia Klaassen als eindredacteur. Wij danken Saskia voor haar grote en punctuele inzet in de achterliggende jaren. Zij heeft veel voor het Tijdschrift betekend. Tegelijkertijd stellen we onze nieuwe eindredacteur Jan van Balkom aan u voor. Jan is te bereiken via jan.vanbalkom@gompel-svacina.eu. Mocht u artikelen aan de redactie voor plaatsing willen aanbieden, dan kunt u met hem contact opnemen.

Jaco van Hoorn, hoofdredacteur

En verder

6 Thema
Maaike van den Berg over het complexe herstel van slachtoffers

9 Column
Ad Verbrugge over straf als verwerkelijking van vrijheid

17 Column
Bas van Stokkom over de probleemoplossende rol van de politie

23 Column
Peter Klerks over COVID-19 en een polariserende samenleving

24 Thema
Mieke Wouters over herstelbemiddeling

28 Gelezen
Barbara van Caem over digitale sporen en Social Design Politie

35 Opinie
Liesbeth Huyzer en Rinus Otte over de positie van de boa's

39 Bezocht
Joery Matthys over politie in crisissituaties

40 Opinie
Marleen Easton over partnerschap politie en wetenschap

44 Onderzoek
Het melden van overlast door 'verwarde personen': een pilot in Arnhem

Advertenties
Irene Schaddelee-Pesch
+31 (0)6 23700323
info@is-acquisitie.com

Abonnementen
Het Tijdschrift voor de Politie verschijnt vier keer per jaar en is gratis voor hoger opgeleide politiemensen.
Overheid/instelling/zakelijk: €172,-
Privépersoon: €86,-

Abonnementen lopen per kalenderjaar en worden automatisch verlengd, tenzij uiterlijk 30 dagen voor de vervaldatum bij onze abonneeservice wordt opgezegd.

Abonneren kan via www.website voordepolitie.nl of via onze abonneeservice.

Gompel&Svacina Abonneeservice
Postbus 105
2400 AC Alphen aan den Rijn
Tel. NL: 0031 (0)172476085
Tel. BE: 0032 (0)25888745
E-mail: TVP@spabonneeservice.nl

Gompel&Svacina

DE NOODZAAK VAN HERSTELGERICHT WERKEN BIJ DE POLITIE

"IK BEN NIET MEER BANG VOOR DE DADER"

Patricia, een jonge vrouw, is beroofd van haar tas terwijl zij op weg was naar haar werk. Nadat de dader is opgepakt door de politie en zij haar tas terug heeft, denkt zij dat de zaak klaar is en dat zij gewoon de draad weer kan oppakken. Niets is minder waar. Iedere dag dat zij naar haar werk loopt, kijkt ze achterom. Ze is angstig en schrikkerig geworden en slaapt slecht.

Over de auteur
Drs. Maaike van den Berg EMTP is als strategisch adviseur Slachtofferbeleid werkzaam bij de landelijke portefeuille Dienstverlening Politie. Zij heeft de opdracht gekregen om een landelijke visie herstelgericht werken bij de politie te ontwikkelen. Dit artikel is gebaseerd op deze visie in ontwikkeling.
Maaike.van.den.berg@politie.nl / +31 (0)6 53173256

Tekst: Maaike van den Berg

Delicten ontwrichten het leven van de verschillende betrokkenen en schokken de samenleving. De impact van criminaliteit op slachtoffers is vaak groot. Er kan sprake zijn van medische, psychologische en/of financiële gevolgen en verlies van dierbaren. Vertrouwen in mensen en rechtvaardigheid worden veelal aangetast door het delict. Slachtoffers kunnen in beslag genomen worden door gevoelens van angst, boosheid en verdriet die hun hele functioneren beïnvloeden. Het herstel van slachtoffers is dan ook veelomvattend. De justitieketen kan eraan bijdragen dat gevolgen voor slachtoffers in enige mate worden beperkt en dat slachtoffers indien gewenst een actieve rol spelen bij het realiseren van een rechtvaardige oplossing of regeling.

Slachtoffergerichte benadering

Het strafrecht kan vergelding, afschrikking en een bepaalde mate van genoegdoening bieden. Wat het echter niet altijd oplevert, is dat het slachtoffer weer verder kan met zijn of haar leven. Een belangrijke vorm van een meer slachtoffergerichte benadering is het herstelrecht.

Voordelen:

1. De dader wordt, door het slachtoffer, rechtstreeks geconfronteerd met het leed dat hij/zij het slachtoffer heeft toegebracht.
2. De dader krijgt (door deze confrontatie) inzicht in de gevolgen van zijn handelen.
3. De dader neemt de verantwoordelijkheid voor zijn gedrag en kan spijt betuigen voor wat hij/zij het slachtoffer heeft aangedaan.
4. Slachtoffer en dader bespreken samen hoe het leed kan worden hersteld.
5. Met als resultaat genoegdoening voor het slachtoffer.

Waar in het reguliere strafrecht een 'dader' centraal staat, stelt herstelrecht dus de perspectieven van slachtoffer, dader en gemeenschap centraal. Het leidt tot gedragen oplossingen met een positieve invloed op de duurzaamheid ervan. Door herstelbemiddeling en mediation wordt ook de kans kleiner dat een dader opnieuw een misdrijf pleegt en daar is de samenleving als geheel bij gebaat. Bovendien is herstelrecht een antwoord op een veranderende, mondige, meer diverse samenleving die vraagt om inspraak en een andere bejegening. Deelnemers voelen zich gezien en gehoord.

Betekenisvolle interventie

Het politierapport 'Betekenisvol handelen' (Felser e.a., 2017) laat zien dat zaken die betrekking hebben op relatieproblemen, huiselijk geweld, incidenten rondom verwarde personen, ruzies op het schoolplein, kleine diefstallen en lastigvallen van buren een andere aanpak verdienen. In dit soort zaken biedt het strafrecht vaak niet de beste oplossing. Verder blijkt dat in een derde van de gevallen dat burgers een afspraak hadden met service en intake, zij primair hulpverlening willen en geen strafrechtelijke vervolging. Uit de experimenten die in een aantal basisteams zijn gehouden, blijkt bovendien dat er veel winst is te behalen wanneer politiemedewerkers allereerst afgaan op de vraag wat het achterliggende probleem is (zie ook Nas e.a., 2017).

Een interventie is betekenisvol wanneer rekening wordt gehouden met de omstandigheden, context en belangen van slachtoffers, verdachten en maatschappij. Dat betekent het leveren van maatwerk, zowel binnen als buiten het strafrecht en door het eventueel inzetten van meerdere interventies tegelijkertijd. De politie zal de zaak zo betekenisvol mogelijk moeten afdoen door goed door te vragen wat de aangever wil en zo mogelijk doorverwijzen met een warme overdracht naar partners zoals buurtbemiddeling, Perspectief Herstelbemiddeling of het mediationbureau van de rechtbank (via de officier van justitie). Dit vergroot de effectiviteit van het politiewerk en zorgt voor tevreden burgers en zodoende een verbeterde dienstverlening.

> Door **herstelbemiddeling** en mediation wordt de **kans kleiner** dat een dader **opnieuw** een misdrijf pleegt

Herstelrechtvoorzieningen

De laatste jaren is er steeds meer aandacht gekomen voor herstelgericht werken. Dit heeft te maken met internationale regelingen en Europese richtlijnen die erop wijzen en met de positieve resultaten die onderzoek laten zien. Zowel slachtoffers als daders als hun omgeving geven aan tevreden te zijn over mediation.

De wettelijke basis in Nederland voor herstelrecht is te vinden in artikel 51 h van het Wetboek van Strafvordering (2012). Het is de taak van de politie om slachtoffers en verdachten in een zo vroeg mogelijk stadium te informeren over, en zo mogelijk door te verwijzen naar herstelrechtvoorzieningen. Begin 2020 is door het Ministerie van Justitie & Veiligheid een Beleidskader herstelrechtvoorzieningen gedurende het strafproces vastgesteld om de inzet van herstelrecht verder te bevorderen.

Mooie initiatieven

Ten aanzien van herstelgericht werken en betekenisvolle interventie zijn er de afgelopen jaren veel mooie initiatieven opgepakt bij de politie. De Amsterdamse pilot *'Wachttijd is hersteltijd'* (2017) is hiervan een voorbeeld. Deze pilot richt zich op aangiften van misdrijven die in de zogenoemde 'wachtbak' van de afhandelunit terechtkomen. De pilot beoogt vaker mediation

Herstelrecht

Herstelrecht wordt omschreven als 'een proces waarbij partijen met een belang in een specifieke wandaad, collectief besluiten hoe om te gaan met de nasleep van de wandaad en zijn implicaties voor de toekomst' (Cleven, Lens & Pemberton, 2015). Hierbij staat centraal wat het slachtoffer nodig heeft voor herstel en wat de verdachte of veroordeelde kan doen om verantwoordelijkheid te nemen en waar mogelijk te herstellen. Het beoogt de betrokkenen zelf te laten (mee)beslissen over wat er moet gebeuren na een delict of conflict en hen regie te laten nemen of terug te geven.

> Een interventie is **betekenisvol** wanneer rekening wordt gehouden met de omstandigheden, **context** en **belangen** van slachtoffers, verdachten en maatschappij

in strafzaken toe te passen bij de afhandeling van deze zaken die weinig prioriteit en opsporingsindicatie hebben.
Bij de Utrechtse pilot *'Doorverwijzing naar mediation in strafzaken in de politiefase'* schat de politie in dat een deel van de aangiftes het onderliggende probleem niet zal oplossen met een strafproces en verwijst zaken daarom door naar professionele mediators. Hier gaat het doorgaans om zaken waarbij betrokkenen bij elkaar in de buurt wonen of samen op school zitten en elkaar regelmatig zullen blijven treffen. De meerwaarde van de Utrechtse pilot ligt vooral in de verwijzing naar mediations waarbij veel mensen betrokken zijn, bijvoorbeeld jongeren, hun ouders en buren. Vaak gaat het om conflicten die al langere tijd lopen en herhaaldelijk tot heftige aanvaringen hebben geleid.
In 2020 is er wederom in Amsterdam een pilot *'Met het oog op de Burger'* gestart, waarin is aangetoond dat mediation werkt. Het vermogen om problemen op een andere manier op te lossen dan via een aangifte en strafrecht is versterkt. Daarbij wordt wel opgemerkt dat bemiddelen al in de werkwijze van de politie zit. Naast het de-escaleren (het uit elkaar halen van partijen) leverde het project vooral extra aandacht voor de schade als gevolg van een conflict en meer aandacht voor en inzicht in de verhalen en wensen van partijen op. Ook wordt hier gewezen op tijdwinst: het vroegtijdig afbuigen op maat en oplossen (tijdsinvestering 4 tot 8 uur) scheelt al snel zo'n 9 tot 12 procesuren om een zaak op het volgende beslisniveau te krijgen. De Vrije Universiteit heeft tevens gedurende deze pilot onderzoek verricht naar de effecten van mediation en is tot de conclusie gekomen dat partijen positief zijn over mediation, wat effect heeft op de tevredenheid over en het vertrouwen in de politie.

Aandacht voor concretisering

Om de uitgangspunten voor herstelgericht werken bij de politie verder landelijk te realiseren, zal concretisering op zowel inhoud als organisatie nodig zijn (Van Stokkom, 2019). In ieder geval is in november 2020 een pilot gestart in Rotterdam om tot concretisering van werkprocessen en werkafspraken met de partners Openbaar Ministerie, Perspectief Herstelbemiddeling en strafrechtmediators te komen. We hebben nog een hele weg te gaan. Zowel bij de politie als bij de partners zullen we de nodige stappen moeten maken. Ik ben van mening dat de politie meer ruimte moet besteden aan herstelgericht werken en ik zal mij de komende tijd daarvoor inzetten.
Door aan te sluiten bij de werkelijke vraag van slachtoffers en andere betrokkenen van conflicten en strafbare feiten werken we aan betekenisvolle contacten tussen burgers en politie, een verbeterde dienstverlening en een herstelgerichte maatschappij!

Patricia is door een wijkagent doorverwezen naar Perspectief Herstelbemiddeling en kan weer verder met haar leven op een positieve manier. Door de ontmoeting met de dader heeft zij hem kunnen vragen waarom hij het heeft gedaan en hem kunnen vertellen hoeveel last zij nog heeft van de straatroof. Patricia is niet meer bang.

Literatuur

- I. Cleven, K.M.E. Lens & A. Pemberton (2015). *De rol van herstelbemiddeling in het strafrecht, Eindrapportage Onderzoek pilots Herstelbemiddeling.* Tilburg: Intervict.
- T. Elfallah & J. Dierx (2016). Politiemensen en herstelbemiddelaars: knooppunten in het Utrechtse Mediatiemodel. *Tijdschrift voor Herstelrecht,* 16(3), 49-57.
- G.J. Slump (2017). *Wachttijd is hersteltijd, Pilot herstelgericht werken via inzet van mediation in strafzaken.* Amsterdam, Politie Eenheid Amsterdam – District Zuid.
- R. van Steden & G.J. Slump (2020), *Ultimum remedium of optimum remedium? Een onderzoek naar herstelgericht politiewerk.* Amsterdam: Vrije Universiteit.
- B. van Stokkom (2019). De in zichzelf gekeerde Nationale Politie Bemiddeling en sociale zelfredzaamheid uit zicht? *Tijdschrift voor Herstelrecht* Jaargang 2019-1, p. 22-32.

Dr. Ad Verbrugge
Universitair hoofddocent aan de VU-Amsterdam
Filosoof – schrijver – spreker – raadsman

Straf als verwerkelijking van vrijheid

De afgelopen decennia laten een fundamentele omslag zien in de rol van het slachtoffer in onze rechtspraak. De opkomst van het zogenoemde herstelrecht betekent dat genoegdoening voor de geleden financiële en/of emotionele schade aan de kant van het slachtoffer in toenemende mate leidend wordt in onze rechtsopvatting.
En ach, wat is ook het nut van al dat straffen?
Zoals we in Amerika kunnen zien, is de afschrikwekkende werking die ervan uitgaat beperkt, de gestraften worden er vaak zelf niet veel beter van en ook het slachtoffer koopt er maar weinig voor. En dan hebben we het nog niet eens over de maatschappelijke kosten ervan. Onder verwijzing naar datzelfde Amerika wordt bovendien gewezen op de 'onrechtvaardige strafmaat' die nogal eens wordt gehanteerd bij daders uit bepaalde etnische groepen. Precies in de idee van 'rechtvaardigheid' komt echter een fundamenteel rechtsbeginsel tevoorschijn dat haaks staat op het nuts-discours dat ook in het herstelrecht opspeelt.
Laat ik vooropstellen dat ik in bepaalde gevallen zeker geen tegenstander ben van bijvoorbeeld een schadevergoeding voor het slachtoffer. Toch schuilt daarin ook het gevaar dat we misdaad haast in privaatrechtelijke termen gaan opvatten; iets wat ook past bij een neoliberaal mensbeeld. Misdaad is echter niet alleen onrecht jegens een individu, het is altijd ook een negatie van de rechtsgemeenschap als zodanig. Dat heeft ook implicaties voor onze omgang ermee.
Zoals Hegel ons al leerde, kan vrijheid slechts bestaan dankzij een rechtsgemeenschap waarin mensen elkaar erkennen als vrije personen, in hun lichamelijke integriteit, eigendom, e.d. De misdadiger abstraheert nu juist van deze objectieve sfeer van recht waaraan hij zijn eigen vrijheid dankt. Met zijn misdaad negeert hij zogezegd de werkelijkheid van zijn vrijheid. Die ongerechtvaardigde werkelijkheid kan niet teniet worden gedaan door een genoegdoening aan het specifieke slachtoffer, maar alleen door de straf als de negatie van zijn bijzondere vrijheid waarin de concreet-algemene vrijheid zich verwerkelijkt. De zwaarte van die straf dient daarbij uitdrukking te zijn van de waarde die wij als gemeenschap toekennen aan lichamelijke integriteit, persoonlijk eigendom, huisvrede, e.d. (als uitingsvormen van vrijheid).

> Straf geeft **blijk van achting** voor de dader

Paradoxaal genoeg geeft de straf nu juist blijk van achting voor de dader. Hij wordt niet gezien als een dier dat met onwenselijk gedrag schade heeft veroorzaakt, maar als een vrij persoon die verantwoordelijk is voor zijn daden. Omgekeerd geldt voor het slachtoffer dat de bestraffing van de misdadiger hem een zekere genoegdoening kan geven; en het vertrouwen dat de wereld het onrecht niet laat bestaan. Daarin ligt mogelijk ook zijn herstel. Deze straffende gerechtigheid begrenst tegelijkertijd de mate waarin het persoonlijke gevoel van kwetsing bij het slachtoffer leidend wordt gemaakt bij de rechtspraak.
Binnen een gezonde rechtsgemeenschap kan straf dus een zekere 'heling' teweegbrengen van zowel dader als slachtoffer, omdat beiden daardoor de mogelijkheid krijgen om zich te verzoenen met de rechtsgemeenschap waarin zij leven. Of dat momenteel het geval is, is twijfelachtig. Des te meer is het zaak dat zij die zorgdragen voor het functioneren van onze rechtsstaat begrijpen dat recht valt of staat met 'gerechtigheid' – en daarmee dus ook met straf. •

→ Reageren? adverbrugge@gmail.com

Foto auteur: Merlijn Doomernik

HERSTELRECHT EN DE POLITIE

VROEGTIJDIG OPLOSSINGSGERICHT WERKEN BINNEN EEN PUBLIEK KADER

Binnen de politie bestaat al langer het besef dat het strafrecht alleen niet de oplossingen biedt om problemen tussen burgers op te lossen. De politie is als frontlijnorganisatie bij (escalerende) problemen vaak de *first responder*. Inzet van het strafrecht is niet altijd de beste manier om als politie dichter bij de burger te opereren en veiligheid te bevorderen. Een van de mogelijkheden die daar wel aan kunnen bijdragen, is herstelrecht.

Over de auteurs
Gert Jan Slump is vrijgevestigd criminoloog. Hij is mede-oprichter van Stichting Restorative Justice Nederland, mede-initiatiefnemer van Stichting Jongerenrechtbanken Nederland en Communityprocessing.com. Jacques Claessen is bijzonder hoogleraar herstelrecht en universitair hoofddocent straf- en strafprocesrecht aan de Universiteit Maastricht en rechter-plaatsvervanger bij de Rechtbank Limburg.

Tekst: Gert Jan Slump & Jacques Claessen

Herstelrecht heeft als doel om de door een verdachte aan het slachtoffer veroorzaakte schade zoveel mogelijk te herstellen. Herstelrecht kan er ook voor zorgen dat wat tussen partijen is gebeurd, niet opnieuw plaatsvindt en dat de toekomst 'hersteld' tegemoet kan worden getreden. Herstelrecht is, niet alleen bij de politie, sinds 2010 bezig met een opmars binnen en buiten het strafrecht. In Amsterdam zijn tussen 2017 en 2020 drie achtereenvolgende onderzoeksprojecten rond herstelrecht en herstelgericht werken bij de politie afgerond.[1] In deze bijdrage wordt ingegaan op het wettelijke kader en het beleidskader inzake herstelrecht.

Herstelrecht in de huidige wet- en regelgeving

De Halt-afdoening is als vroege herstelrechtvoorziening al in 1981 geïntroduceerd en was oorspronkelijk bedoeld om een oplossing te vinden voor gestegen vandalisme en overlast van graffiti. Vanaf 1995 maakt de Halt-afdoening deel uit van het jeugdstrafrecht. De Halt-afdoening is geregeld in art. 77 Sr en bedoeld voor jongeren tussen de twaalf en achttien jaar die voor het eerst met de politie in aanraking komen. Daarbij moet sprake zijn van een laag recidive-risico en een bekennende dader. Een Halt-afdoening komt in de plaats van strafrechtelijke vervolging (diversie). Het Besluit Aanwijzing Haltfeiten regelt welke strafbare feiten voor Halt in aanmerking komen. De procedure is dat de politie een verkort proces-verbaal naar Bureau Halt stuurt. De verdachte (die bekent en instemt) heeft vervolgens de keuze tussen een Halt-afdoening en afdoening via het strafrecht. Als de Halt-afdoening goed verloopt, stuurt Bureau Halt hiervan bericht aan de politie die op haar beurt een brief stuurt naar de betrokkenen en het Openbaar Ministerie, waarmee het recht tot strafvervolging van het OM komt te vervallen.

Schadebemiddeling door de politie is de laatste decennia tot ontwikkeling gekomen in het kader van slachtofferzorg. In de jaren '80 van de vorige eeuw waren er de Richtlijnen-Terwee die later uitmondden in *de Wet-Terwee* en

Werkbijeenkomst van de ketenpartners om tot het voorstel van wet te komen. Foto: Restorative Justice Nederland.

achtereenvolgens *de Aanwijzing slachtofferzorg* en *de Aanwijzing slachtofferrechten* (2018). Schadebemiddeling door de politie behoorde in de richtlijnen tot de standaardtaken van de politie. In de laatste aanwijzing uit 2018 is zij belegd bij het Openbaar Ministerie.
Sinds 1 januari 2012 hoort de politie alle slachtoffers en verdachten op basis van art. 51h Sv te informeren over herstelrechtvoorzieningen, waaronder mediation in strafzaken (na aangifte) en herstelbemiddeling (buiten het strafrecht).[2] Het Beleidskader Herstelrechtvoorzieningen gedurende het strafproces van 8 januari 2020 regelt een en ander nader.

Herstelrecht in het beleid

Halt richt zich naast uitvoering van de Haltafdoening (diversie) ook op preventie en voorlichting in gemeenten en op scholen. Daarnaast worden specifieke projecten en producten ontwikkeld, zoals de training *Sport en Gedrag* in het kader van het KNVB-tuchtrecht. In samenwerking met andere organisaties zijn specifieke interventies ontwikkeld, zoals voor cybercrime en sexting.
Halt ontwikkelt zich meer en meer tot een herstelgerichte voorziening waarin een gesprek of een schaderegeling met de benadeelde (indien betrokken in een zaak) *altijd* onderdeel is van de afdoening.
Sinds een jaar werkt Halt samen met de Stichting Jongerenrechtbanken Nederland[3] om jongeren op scholen en in het publieke domein zelf verantwoordelijk te maken voor een zinvolle en herstelgerichte afdoening. Tijdens een herstelrechtzitting komen benadeelde en beschuldigde samen met leden van de jongerenrechtbank op basis van herstelvoorstellen tot een goed besluit. Halt ziet vervolgens toe op de naleving van dat besluit.
Sinds 8 januari 2020 is het Beleidskader Herstelrechtvoorzieningen gedurende het strafproces van kracht. Dit beleidskader is de beleidsmatige uitwerking van de wettelijke regeling in artikel 51h Sv.[4] De definitie die het beleidskader hanteert, is: "Onder herstelrecht wordt in dit beleidskader verstaan dat het slachtoffer en de verdachte of veroordeelde op basis van vrijwilligheid in staat worden gesteld om, met behulp van een onpartijdige derde, actief deel te nemen aan een proces gericht op het bijdragen aan herstel en het zoveel mogelijk wegnemen van de schadelijke gevolgen van een strafbaar feit. Een herstelrechtvoorziening geeft vorm aan dit proces."

1 G.J. Slump (2017): Wachttijd is hersteltijd: Pilot herstelgericht werken via inzet van mediation in strafzaken. Politie Eenheid Amsterdam – District Zuid. G.J. Slump (2020): Met het oog op de burger: Projectrapportage herstelgericht werken bij de politie 1 april 2019-1 april 2020. Politie Eenheid Amsterdam – Basisteam Uithoorn / Aalsmeer. R. van Steden en G.J. Slump (2020): Ultimum remedium of optimum remedium? Een onderzoek naar herstelgericht politiewerk. VU/NWA Amsterdam.
2 Zie hiervoor uitgebreider het artikel van Antonietta Pinkster en Kim Roelofs (mediation in strafzaken) en Mieke Wouters (herstelbemiddeling) in dit nummer.
3 Inmiddels draaien in 6 gemeenten op 15 scholen jongerenrechtbanken. Deze projecten worden samen met gemeente, scholen, politie, OM en arrondissementsrechtbank opgezet. Zie voor meer informatie www.jongerenrechtbanken.nl.
4 Een door de Universiteit Maastricht en Restorative Justice Nederland als burgerinitiatief ingediend voorstel van wet heeft mede model gestaan voor het beleidskader herstelrechtvoorzieningen. Zie: J. Claessen, J. Blad, G.J. Slump *et al.* (2018): *Voorstel van Wet strekkende tot de invoering van herstelrechtvoorzieningen in het Wetboek van Strafvordering, inclusief Memorie van Toelichting.* Oisterwijk: Wolf Legal Publishers.

> Het **strafrecht alleen** biedt **niet** de oplossingen om problemen tussen burgers **op te lossen**

> Burgers willen dat **conflicten stoppen** of worden **opgelost**

Het beleidskader maakt onderscheid tussen drie fasen:

I Voorbereidend onderzoek: onderzoeksfase politie
Bij het eerste contact met de politie (bij melding of aangifte) moeten slachtoffer en verdachte door de politie worden geïnformeerd over hun rechten. Daarbij hoort ook informatie over herstelrechtvoorzieningen. Na dit eerste contact wordt onderscheid gemaakt tussen zaken die wel en die niet worden doorgezonden naar het Openbaar Ministerie. In het eerste geval ligt herstelbemiddeling (namelijk een herstelrechtprocedure buiten het strafrecht) voor de hand. In het tweede geval is dat mediation in strafzaken. Mediation eindigt in een slotovereenkomst die wordt meegewogen in de verdere strafrechtelijke besluitvorming.

IIa Voorbereidend onderzoek: afdoenings- en vervolgingsfase OM
In dat geval is mediation in strafzaken de aangewezen herstelrechtvoorziening. De officier van justitie schakelt het arrondissementale mediationbureau in. Dit bureau bereidt zaken voor en schakelt MfN-mediators in met een specialisatie mediation in strafzaken. De uitkomst weegt mee in de beslissing van de officier van justitie.

IIb Berechtingsfase
De rechter kan een strafzaak voorafgaand aan of tijdens het onderzoek ter terechtzitting verwijzen naar het mediationbureau. Slaagt de mediation, dan wordt de slotovereenkomst toegevoegd aan het strafdossier en meegewogen bij de rechterlijke besluitvorming.

III Tenuitvoerleggingsfase
Ook dan kan een beroep worden gedaan op een van de herstelrechtvoorzieningen. Dat kan herstelbemiddeling zijn, maar ook mediation als een slotovereenkomst nodig is in het kader van de deelname aan een penitentiaire programma of de voorwaardelijke invrijheidstelling.

Ontwerp voor nieuw wettelijk kader

Universiteit Maastricht en Restorative Justice Nederland hebben samen met alle justitiepartners, waaronder de politie, gewerkt aan een nieuw, verbeterd wettelijk kader om herstelrechtvoorzieningen en met name mediation in strafzaken duurzaam te verankeren *binnen* het strafrecht en het strafproces.[5] In dat voorstel is vanaf het moment van aangifte mediation in strafzaken de aangewezen herstelrechtvoorziening *binnen* de strafrechtelijke procedure. Dit omdat een geslaagd slachtoffer-dadercontact rechtsgevolgen kan hebben c.q. ertoe kan leiden dat de aangifte niet wordt ingezonden aan het Openbaar Ministerie. In het voorgestelde wettelijke kader zijn zes kernelementen leidend.

1. De verplichting van de politie om partijen te informeren over herstelrechtvoorzieningen en de onderzoeksplicht voor de officier van justitie en rechter naar de inzet van mediation in strafzaken.
2. Het recht van betrokken partijen om te doen onderzoeken of een mediation in strafzaken mogelijk is.
3. De inzet van mediation in strafzaken laat alle bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de officier van justitie en rechter volledig intact.
4. De mogelijkheid van de rechter om een strafzaak op basis van de uitkomst van een mediation in strafzaken onder voorwaarden te beëindigen.
5. De geheimhoudingsplicht en het verschoningsrecht van de mediator.
6. De mogelijkheid van rechtsbijstand van partijen bij de afweging om al dan niet aan mediation in strafzaken deel te nemen.

5 Claessen, Blad, Slump *et al.* (2018): in juni 2018 aangeboden aan de Tweede Kamer en de Minister voor Rechtsbescherming.

Vroegtijdige inzet

In de drie in de inleiding genoemde onderzoeksprojecten is vanuit verschillende invalshoeken gekeken naar de politiepraktijk en de inzet van herstelrecht. Uit alle drie de onderzoeksprojecten komt naar voren dat herstelrecht goed past bij de politieprofessie. Denk onder meer aan gebiedsgebonden politiezorg, oplossingsgericht werken en duurzaam verbeteren. In veel gevallen kan een vroegtijdige inzet van herstelrecht de zwaardere inzet van het strafrecht voorkomen dan wel helpen om aanvullende strafrechtelijke inzet mogelijk te maken. Burgers zitten ook vaak niet te wachten op een strafrechtelijke interventie weken of maanden na het gebeuren. Zij willen dat conflicten stoppen of worden opgelost en vooral dat 'recht werkt'. De politie kan daar (in overleg met het Openbaar Ministerie) als *first responder* een belangrijke bijdrage aan leveren. Inzet daarbij is het voorkomen van erger. •

> Halt ontwikkelt zich meer en meer tot een **herstelgerichte** voorziening

Voorzitter Van Nispen met ons voorstel van wet en Sander Dekker.
Screenshot Streaming Algemeen Overleg vaste kamercommissie Justitie en Veiligheid 21 februari 2020.

EXPERIMENTEREN MET HERSTELRECHT

OMDAT HET WERKT

Sander Dekker, minister voor Rechtsbescherming, is enthousiast over herstelrecht. Hij schrijft aan de Tweede Kamer dat deze slachtoffergerichte benadering bijdraagt aan reflectie en herstel – ook voor de verdachte of veroordeelde die verantwoordelijkheid neemt. De minister vindt wetenschappelijk onderzoek aan zijn kant: herstelrecht werkt. Het wordt hoog tijd dat de politie meer durft te gaan experimenteren.

Over de auteur
Dr. Ronald van Steden is universitair hoofddocent Bestuurswetenschappen aan de Vrije Universiteit Amsterdam en senior onderzoeker bij het Nederlands Studiecentrum voor Criminaliteit en Rechtshandhaving.

Tekst: Ronald van Steden

Tegengeluid

Om herstelrecht hangt een zweem van idealisme, utopisme zelfs. In de jaren tachtig pleitten met name Louk Hulsman en Herman Bianchi voor diepgaande aanpassingen van het strafrecht. Zij staan in een traditie die de dadergerichte, repressieve insteek van een gevangenisstraf wilden vervangen door een humaner en inclusiever systeem dat meer aandacht schenkt aan herstel tussen daders (of verdachten) en slachtoffers. Inmiddels is hun boodschap grotendeels verstomd. Sterker nog, het maatschappelijke en politieke klimaat heeft zich in tegenovergestelde richting ontwikkelt: de roep om punitieve sancties klinkt luider dan ooit. Tegelijk is het in een samenleving die bol staat van vergeldingsdrift onaangenaam toeven. Juist daarom wint het herstelrecht flink aan kracht. De strafrechtketen piept en kraakt in haar voegen onder een te zware last. Op politiebureaus stapelen aangiftes, waar vaak uiteindelijk niets mee wordt gedaan, zich op. Het is hoog tijd voor een constructief en werkzaam ander geluid.

Herstelgericht politiewerk

De politie heeft in binnen- en buitenland belangstelling voor conflictbemiddeling, mediation, herstelgerichte conferenties en andere alternatieven voor strafrechtelijke maatregelen. Deze werkwijzen vallen onder de noemer herstelgericht politiewerk – dat wil zeggen: politiewerk dat zich, eventueel met hulp van externe partners en op basis van een combinatie van individuele en collectieve verantwoordelijkheid van alle betrokkenen, toelegt op het repareren en herstellen van schade aan slachtoffers en aan gemeenschappen die (on)intentioneel is ontstaan door criminaliteit, overtredingen of andere problemen en conflicten. Uit een pilot bij de

politie Amsterdam blijkt dat een kleine veertig procent van de aangiften die 'in de wachtbak' liggen tot ze al dan niet in behandeling worden genomen alsnog geschikt is voor een herstelrechtelijke aanpak. Een tweede pilot in de hoofdstad geeft aan dat wijkagenten van nature al veel herstelgericht werken door bijvoorbeeld het voeren van een bemiddelings- of stopgesprek. En het potentieel is waarschijnlijk nog groter. De politie kan ook meer samenwerken met derden zoals bemiddelaars of mediators. Daarbij vormt herstelgericht interveniëren niet per se een alternatief voor of zelfs vervanging van strafrechtelijk handelen. Beide vormen van recht kunnen naast elkaar bestaan en mediation kan ook een integraal onderdeel van strafzaken zijn. Sterker nog, het strafrecht zelf zou herstelgericht kunnen innoveren.

Bewijskracht

Het is niet voor niets dat de belofte van herstelrecht momenteel in de lucht hangt. Criminologen concluderen dat dat herstelgericht werken succesvolle uitkomsten laat zien. Zeker als het een jeugdige verdachte of dader betreft, is dat belangrijk nieuws. Deelname aan bemiddeling, mediation of een groepsgesprek zorgt ervoor dat jongeren die een strafbaar feit hebben gepleegd verantwoordelijkheid nemen voor hun daden, afspraken maken over toekomstig gedrag en niet weer de fout in gaan. Maar ook voor oudere daders zijn resultaten veelbelovend. Empirische studies en literatuuroverzichten uit de Angelsaksische wereld wijzen uit dat, wanneer daders en slachtoffers met elkaar in gesprek zijn geweest, dat leidt tot een reductie van criminaliteit. Na een herstelgerichte interventie recidiveren daders minder vaak. Bij ernstiger geweldsdelicten lijkt dit effect nog groter dan bij bijvoorbeeld woninginbraak of diefstal. Voor slachtoffers heeft deelname aan een gesprek ook zin: zij kunnen hun verhaal kwijt, worden gehoord en gezien en ervaren na afloop minder stress.
Daarnaast blijkt herstelrechtelijk ingrijpen kosteneffectief voor politie en justitie. Uit pilots in Londen en Northumbria komt naar voren dat de financiële winst in de honderdduizenden Britse ponden loopt, zo niet meer. En dan is de maatschappelijke winst, de persoonlijke winst voor betrokkenen en het voorkomen van secundaire schade als gevolg van strafrechtelijke sancties niet eens meegecalculeerd. Een onderzoek van het WODC naar lessen die uit bemiddelingen en mediation kunnen worden getrokken meldt dat ruim driekwart van de deelnemers positief is over de uitkomsten. In zeventig tot tachtig procent van alle zaken komen daders en slachtoffers ook tot een bevredigende overeenkomst. Er is, kortom, niets 'zweverigs' aan herstelrecht. Wetenschappelijke publicaties tonen robuuste bewijskracht.

Punten op de horizon

Een recent onderzoek naar de praktijk van zes mediations in Amsterdam komt tot overeenkomstige resultaten. Vier van de zes zaken zijn duurzaam opgelost en zelfs als dat niet het geval is, had mediation zin: partijen zijn blij dat ze hun verhaal kwijt konden, de slotovereenkomsten hebben bijgedragen aan dossieropbouw en er is informatie naar bovengekomen over kwetsbare omstandigheden waarin mensen leven zonder dat dit vooraf bekend was. Die informatie kan bijvoorbeeld betekenisvol zijn voor het aanbieden van een zorgtraject. Toch zijn er verschillende punten op de horizon die voor verbeteringen vatbaar zijn om herstelgericht politiewerk verder te brengen.

> **Wijkagenten** werken **van nature** al heel **herstelgericht**

Ten eerste is voor succesvol herstelgericht werken binnen de politie een andere inrichting van werkprocessen bij service en intake nodig. Een vroegtijdige triage waarbij in de volle breedte wordt ingezet op de mogelijkheid van herstelrechtvoorzieningen, waaronder mediation, kan een snelle, de-escalerende en op maat gemaakte oplossing betekenen voor betrokkenen. Daarvoor moeten medewerkers service en intake over de juiste informatie beschikken en moet er een externe mediator of bemiddelaar 'bij de hand' zijn.

> Een andere inrichting van **werkprocessen** bij **service** en **intake** is nodig

Ten tweede is na een herstelrechtelijke interventie, het afsluiten van een slotovereenkomst en het documenteren daarvan in de politieregisters (omdat naleving en opvolging bij eventueel toekomstige incidenten voor partijen essentieel is) vervolgactie nodig. Dat kan bijvoorbeeld via een check op de vraag of de afspraken werken en worden nagekomen. In dat verband moet voor iedereen duidelijk zijn in welke gevallen de mediator eventueel een vervolgbijeenkomst afspreekt en wanneer de politie vervolgactie onderneemt. Het herstelproces kan binnen de politieorganisatie dus het best cyclisch worden ingericht.
Beide punten veronderstellen, ten derde, dat het aanbieden van een herstelgerichte aanpak na een aangifte of melding binnen het politiewerk wordt geïncorporeerd. Het introduceren van één of meerdere vormen van triage betekent inzetten op de waardering, kwaliteit en training van medewerkers service en intake. Daarbij zal ook moeten worden gekeken hoe het opstellen van processen-verbaal en de registratie van zaken kan verbeteren. Tevens is het nodig om inzicht te vergroten in welke zaken (on)geschikt zijn voor een herstelrechtvoorziening en met welke voorziening de politie dan moet schakelen. De benodigde verbeteringen gelden niet alleen voor intake en service, maar ook voor het kwaliteitsbureau en voor wijkagenten die zaken registreren en beoordelen.
Een vierde ontwikkelpunt betreft de inzet en vergoeding van mediators. In relatief eenvoudige zaken lukt het een mediator gesprekken te kanaliseren en partijen een slotovereenkomst te laten opstellen en tekenen. In complexere zaken met meer deelnemers is het nodig om met twee mediators te werken. Aanpalend is het de vraag wie de mediator(s) betaalt, want betrokkenen zijn zelf niet altijd draagkrachtig genoeg. Herstelrechtelijke voorzieningen die op dit moment in de latere fase van het strafrecht of bij jeugdigen bestaan (dader/slachtoffergesprekken, mediation in strafzaken, Halt) worden momenteel door de landelijke overheid gefinancierd. Als mediation ook in de politiefase ingang gaat vinden, lijkt een dergelijke centrale financiering voor de hand te liggen.
Tot slot is een mogelijk pervers effect van herstelgericht werken in de politiefase dat minder aangiften en minder strafzaken tot minder financiering van politie en justitie kunnen zorgen. Met andere woorden: de introductie van mediation of een andere herstelrechtvoorziening direct na aangifte of melding (conform artikel 51h Sv) betekent dat het financieringssysteem ingrijpend zal moeten worden aangepast. Daarbij zou het kunnen helpen dat de politie circulair gaat denken in plaats van sequentieel. Het primaat moet niet liggen bij de vraag hoe een zaak naar het volgende niveau binnen het strafrechtproces kan worden gebracht, maar hoe – en waar mogelijk – een probleem opgelost of geregeld kan worden via een adequate triage, registratie, betekenisvolle interventie (strafrecht, bemiddeling, mediation, hulpverlening, enzovoort) en nazorg. •

Literatuur

- Cleven, I. Lens, K. & Pemberton, A. (2016). *De rol van herstelbemiddeling in het strafrecht: eindrapportage Onderzoek pilots Herstelbemiddeling.* Tilburg/Den Haag: INTERVICT/WODC.
- College of Policing (2015). *Restorative justice.* What Works Centre for Crime Reduction:
- https://whatworks.college.police.uk/toolkit/Pages/Intervention.aspx?InterventionID=24
- Sherman, L. & Strang, H. (2007). *Restorative justice: the evidence.* Londen: Smith Institute.
- Slump, G.J. (2017). *Wachttijd is hersteltijd: pilot herstelgericht werken via de inzet van mediation in strafzaken.* Amsterdam: Restorative Justice Nederland.
- Slump, G.J. (2020). *Met het oog op de burger: projectrapportage herstelgericht werken bij de politie.* Amsterdam: Restorative Justice Nederland.
- Steden, R. van & Slump, G.J. (2020). *Ultimum remedium of optimum remedium? Een onderzoek naar herstelgericht politiewerk.* Amsterdam: Vrije Universiteit.

Dr. Bas van Stokkom
Criminoloog en verbonden aan het onderzoekscentrum voor Staat en Recht, Radboud Universiteit Nijmegen

Politie, benut je probleemoplossend vermogen!

"Mensen komen aangifte doen omdat dat nu eenmaal de bekende procedure is, maar wij willen onze agenten trainen in het idee dat burgers in bijna de helft van de gevallen niet echt uit zijn op strafrechtelijke vervolging. Ze willen erkenning en herstel. Dat ze hun verhaal kunnen doen en de ander 'sorry' zegt." Aan het woord is districtchef Sander van de Koot van de politie in Amsterdam-Zuid. "Het zou bovendien helpen als de *toch al overbelaste strafrechtketen* gevrijwaard blijft van slepende onderzoeken die veel tijd en mankracht kosten, maar weinig oplossen."

Van de Koot zette dat in oktober 2020 uiteen naar aanleiding van het verschijnen van een onderzoek naar herstelgericht politiewerk van VU-onderzoeker Ronald van Steden. Dat onderzoek leert dat mediation doorgaans een positief effect heeft om problemen onderling op te lossen. Van belang is dat de werkprocessen van service en intake anders worden ingericht: een vroegtijdige triage, selecteren van zaken die geschikt zijn voor mediation. Training van politiemedewerkers – niet alleen bij service en intake – is daartoe vereist.

Dat betekent dat de politie er niet alleen is om boeven te vangen en criminaliteit te bestrijden. Het gaat juist ook om het oplossen van allerhande problemen en conflicten waarmee burgers aan de balie komen. Dus goed afwegen of een zaak wel doorgestuurd moet worden naar het openbaar ministerie.

Dat spreekt bij de politie helaas niet vanzelf. Zo stelde Pieter Winsemius vast dat de Nationale Politie een naar binnen gekeerde cultuur heeft ontwikkeld. Vooral gericht op interne werkprocessen. Onlangs stelde de Inspectie Justitie & Veiligheid vast dat de politie niet goed toekomt aan tijdige signalering en aanpak van lokale problematieken. Volgens het rapport *Betekenisvol handelen* (2017) ligt in de hele keten de focus te veel op bewijsbaarheid en strafbaarheid. "Alleen het bestraffen van de dader wordt gezien als een succesvolle afhandeling." Dat rapport laat overtuigend zien dat zaken in de context van huiselijk geweld, incidenten rondom verwarde personen, ruzies op het schoolplein en kleine diefstallen in sportkantines en op school een andere aanpak verdienen. Politiemedewerkers zouden allereerst kunnen afgaan op de vraag wie eigenaar is van de zaak en wat het achterliggende probleem is.

> Het is **zinloos** alle zaken door de **strafrechtelijke** molen te pompen

Het is tijd dat de politie haar rol van probleemoplosser heruitvindt en meer accent legt op betekenisvolle interventies. Dat wil zeggen oplossingen die burgers als passend en heilzaam zien. Dat kan, want juist politiemensen beschikken over een veelzijdige professionaliteit gebaseerd op lokale kennis.

De Raad voor de Rechtspraak heeft een responsieve en effectievere rechtspleging op de agenda gezet. Onder andere omdat een opeenstapeling van boetes voor mensen in de marge van de samenleving weinig oplost. De Raad wil meer aandacht voor de achterliggende maatschappelijke problematiek en slepende conflicten. Het kan niet zo zijn dat justitie een meer probleemgerichte rechtspleging wil, terwijl de politie gedwee zaken aanlevert bij het OM alsof het lopendebandwerk is. Dan doe je jezelf en je professionaliteit tekort. Politiemensen dienen in de eerste plaats af te gaan op hun eigen expertise om problemen aan te pakken en conflicten te beheersen. Of het nu stopgesprekken zijn om verdachten een duidelijk halt aan te zeggen, het betrekken van leerkrachten en buren om een oogje in het zeil te houden of het aanraden van mediation. •

→ Reageren? b.vanstokkom@jur.ru.nl

“**Erkennen** van leed is de **eerste stap** naar **herstel** bij een slachtoffer”

DISA JIRONET: “Nadenken over wat je wilt bereiken met een straf”

Misdaad en mededogen
Eind 2020 verscheen het boek ‘Misdaad en mededogen’ van de Amsterdamse officier van justitie Disa Jironet. De juriste pleit in het boek voor meer mededogen in het strafrecht. Dat klinkt bijna tegenstrijdig. De ondertitel ‘Op zoek naar de mens in het Nederlandse strafrecht’ verraadt al wat van haar zienswijze. Haar verhaal past heel goed bij het thema van dit nummer over Herstelrecht. De redactie zocht haar op en sprak met haar over mededogen, menselijkheid, herstelmogelijkheden en effectiviteit van het strafrecht.

Waarom schrijft een officier van justitie een boek over misdaad en mededogen?
“Eigenlijk heb ik van kinds af aan belangstelling voor systemen en samenlevingen; hoe leven mensen samen, welke systemen liggen ten grondslag aan een veilige samenleving? Daarom ben ik ook rechten gaan studeren met de focus op internationaal recht. Van daaruit ben ik bij het Joegoslavië-tribunaal gaan werken aan de kant van de verdediging. Ik ervaarde daar al dat advocaten van de verdachten echt wel wisten dat er misdaden waren gepleegd, maar zij wilden een tegenwicht bieden aan het systeem van een tribunaal. Hun cliënten waren in hun idee publiekelijk vooraf al veroordeeld. Zij wilden ook andere feiten laten zien, niet om de ernst van de misdaden te verhullen, maar juist om meerdere kanten van de situatie toen te belichten.
Daarna ben ik bij het Openbaar Ministerie (OM) gaan werken als officier, het was een

Tekst: Evert Jan Kasteel & Marcel Bruinsma • Foto’s: Roel Dijkstra

"Het **schrijven** van dit boek leek me een goede kans om mijn **zienswijze** en mijn **werkwijze** beter te kunnen uitdragen"

bewuste keuze om niet als advocaat aan het werk te gaan. Ik wilde vanuit die positie een bijdrage kunnen leveren aan een goede, misschien wel betere manier van werken met het strafrecht. Ik heb mijn plek wel gevonden als officier. Ik ben vanaf het begin actief in een zaak, werk dan graag en vaak samen met de politie. Met elkaar zoeken naar de bewijslast om die zaak rond te krijgen.

Vanaf mijn start bij het OM heb ik daar het gevoel en het idee dat het niet werkt als je er alleen maar als strakke strafpleiter in staat. Zonder aandacht voor de menselijke kant – ook ten aanzien van de verdachte – voelde het voor mij niet als het maximaal haalbare. Door de jaren heen werd dat gevoel voor mij ook steeds sterker.

In 2018 werd ik gevraagd om voor het filosofisch platform 'School of Life' een voordracht van twaalf minuten te houden over die menselijke kant van mijn werk. Bleek er een uitgever in de zaal te zitten, die mij daarna vroeg of ik hier een boek over wilde schrijven. Daar had ik zelf nog nooit over nagedacht, maar het leek me een goede kans om mijn zienswijze, mijn werkwijze beter en breder te kunnen uitdragen. Het was echt wel een grote klus, ook voor mijn gezin; het boek was er altijd. Het vergde tijd omdat ik toch veel moest lezen, mensen wilde spreken en steeds op mezelf moest reflecteren en op de vraag of wat ik schreef echt juist en waar was."

Officier van Justitie

Disa Jironet werd in 1986 geboren in Zweden en kwam op haar negende naar Nederland. Ze studeerde rechten in Utrecht en liep als twintigjarige stage bij een advocatenkantoor betrokken bij het Joegoslavië-tribunaal. Ook werkte ze voor advocaat Liesbeth Zegveld. Twaalf jaar geleden stapte ze over naar het Openbaar Ministerie, waar ze nu zes jaar officier van justitie is. Jironet woont met haar man en twee kinderen in Amsterdam.

Wat betekent voor jouzelf al die aandacht en publiciteit voor je boek?

"Ik ben niet zo bezig met wat het met mij doet, maar heb al wel veel interviews gegeven. Die meestal tot mooie gesprekken leidden en mij verder helpen in denken en doen. Daarnaast krijg ik van veel collega's terug dat ik stem heb gegeven aan wat ook zij al langer voelen en denken. Mededogen is universeel, het gaat over het zien van andermans lijden, en vervolgens het gevoel daar iets aan te willen doen. Het zet aan tot actie. Dat is dus wat anders dan medelijden. Ik denk dat veel collega's bij verdachten waarnemen dat ze inzien welk leed zij teweeg hebben gebracht en dat hen dat nu zelf ook raakt. Voor mij is het moeilijk om mededogen te voelen voor verdachten bij wie hun pijn niet zichtbaar is. Dat kan zijn bij verdachten die blijvend kiezen voor een criminele route, ongeacht wat zij daar bij anderen aan leed veroorzaken. Ook verdachten die vanuit een ideologie of overtuiging crimineel worden en tot terroristische daden overgaan, heb ik niet in beeld. Bij hen is bij mij in beginsel geen ruimte voor mededogen."

Hoe uit mededogen zich als jij als officier in een zitting staat?

"Door ook aandacht voor de verdachte als mens te hebben. Ik probeer tijdens een zitting contact te maken met de verdachte door ook persoonlijke vragen te stellen. En door ook weleens een eigen reflectie te geven op wat ik bij die verdachte zie of denk. Mijn ervaring is dat, als je probeert verdachten zich enigszins te laten ontspannen, zij eerder bereid zijn inzicht te geven in wat ze waarom gedaan

hebben. Mededogen uit zich wat mij betreft niet meteen in een lagere strafeis, maar ik probeer wel een straf te eisen die helpt om de verdachte van het criminele pad te krijgen. Onze opleiding is vooral juridisch geënt, er kan echt meer aandacht besteed worden aan de menselijke psyche, aan wat nodig is om gedrag te veranderen en hoe een straf ingevuld moet worden om dat te doen.
Net als iedereen lees ik het gedrag van de verdachte soms verkeerd of krijg ik een verkeerde eerste indruk van hem. Dan kan ik bijvoorbeeld iemands zwijgen op zitting interpreteren als desinteresse. Het helpt mij om op dat soort momenten te beseffen dat dat mijn oordeel of idee over iemand is en dat ik moet doorvragen om erachter te komen waarom iemand zwijgt. Ik probeer dat zo open mogelijk te doen, om zo ook ruimte te geven voor een verklaring van zijn kant. Bij sommige mensen, bijvoorbeeld verdachten uit het buitenland die vrezen voor represailles voor hun familie als zij gaan verklaren, is hun zwijgen ingegeven door angst. Dat is moeilijk om te beïnvloeden; ik heb geen middelen om hun situatie thuis te veranderen. Dat kan frustrerend zijn, voor iedereen."

Het Wetboek van Strafrecht is ontstaan uit de code pénal, bedoeld als de door de staat gemonopoliseerde leedtoevoeging. Hoe verhoudt zich dat met mededogen?

"In Nederland wordt het strafrecht vooral gezien als terugkijkend, dus ja, leed toevoegend. Maar je kan ook vooruitkijken: hoe kunnen we hier een straf eisen en opleggen die helpt om een nieuwe toekomst op te bouwen? Het gaat dan vooral om de invulling van de straf. Tendens in Nederland lijkt te zijn dat er om hardere (lees: langere, maar ook minder prettige) straffen wordt geroepen.
Ik denk dat we voorzichtig moeten omgaan met die maatschappelijke roep om hogere straffen of zelfs om minimumstraffen. Volgens mij is die roep vaak gebaseerd op een algemeen gevoel van onveiligheid, niet op dat specifieke delict. Uit onderzoek blijkt bijvoorbeeld dat de roep om zwaardere straffen een roep is om meer betekenisvolle straffen. De verwachtingen van straffen om de maatschappij veiliger te maken zijn heel hoog.
We moeten de rechterlijke vrijheid niet willen inperken. Het verhogen van de wettelijke maximumstraffen is in mijn optiek vooral symboolpolitiek. Ik denk dat we veel meer kunnen bereiken door samen na te denken wat je wilt bereiken met een straf en zodoende toewerken naar een invulling van de straf die effectiever is dan kaal mensen opsluiten. Straffen die toewerken naar preventie. Ik denk dat wij ook beter kunnen kijken naar wat recht doet aan positie en situatie van het slachtoffer. Volgens mij begint dat bij erkenning van het leed dat hen is aangedaan, en van daaruit kijken wat het best bijdraagt aan hun herstel. Het strafrecht geeft erkenning aan het feit dát het slachtoffer iets is aangedaan. Maar het systeem is in beginsel gericht op de verdachte, niet op herstel van het slachtoffer.

Jironet. D. (2020). *Misdaad en mededogen. Op zoek naar de mens in het Nederlandse strafrecht.* Amsterdam: Ambo/Anthos.

“Mededogen is wat anders dan medelijden”

Terwijl dat in mijn ogen toch echt zwaar mag wegen. Erkenning van het leed dat is aangedaan, zowel door mij als officier als door de dader is de eerste stap naar herstel voor het slachtoffer.”

Zijn er andere varianten van straf mogelijk, zoals mediation of herstelrecht? En speelt de politie hierin een rol?

“Ik zie niet direct een primaire rol voor de politie bij bemiddeling en mediation voor of na een aangifte. Wel zouden we meer bewust kunnen zijn van externe herstelrechtvoorzieningen zoals mediation, bemiddeling en conferencing. Het slachtoffer moet dat natuurlijk willen, zowel dader als slachtoffer zijn immers partij in die varianten en moeten in een vroeg stadium betrokken worden.

Een open insteek bij opsporingsonderzoeken kan ook helpen. Toen ik bij een Dienst Regionale Recherche stage liep, was er een teamleider die zelf actief veel informatie gaf aan nabestaanden over de voortgang van het onderzoek. Dat hielp echt in verwerking van het leed en leverde een wezenlijke bijdrage aan herstel. Dus los van welke straf dan ook die nog uitgesproken moest worden.

Zijwegen als mediaton zijn gericht op herstel. Maar we moeten per situatie onderzoeken wat het beste bijdraagt aan herstel voor het slachtoffer.”

Je redeneert in jouw boek nadrukkelijk vanuit het soefisme, wat zou de politie als organisatie en de medewerkers als individu kunnen leren vanuit het soefisme?

“Ik heb het soefisme bewust genoemd om de lezer helder te maken waarom het mij gevormd heeft en hoe ik denk. Hoe ik tot deze vorm van mededogen ben gekomen. Niet als een verpakte boodschap om hier ook een aanhanger van te worden. Maar enige vorm van extra zelfbewustzijn, zelfreflectie, innerlijke rust en liefde gun ik iedereen.” •

Over de auteurs
Evert Jan Kasteel is plaatsvervangend directeur Operaties werkzaam bij de Koninklijke Marechaussee.
Marcel Bruinsma is voormalig commissaris van politie en nu associate partner bij Verbeterforum voor het domein opsporing.

Dr. Peter Klerks
Docent aan de Politieacademie en Raadsadviseur Parket-Generaal, Openbaar Ministerie

Zorgzaam of achteloos

COVID-19 leert ons waardevolle lessen. Sommige bewust, zoals dat onze gezondheidszorg onvoldoende crisisbestendig is en we strategische voorraden moeten aanleggen van levensreddende middelen zoals mondmaskers en beademingsapparatuur. Andere lessen leren we onbewust, zoals dat mensen heel verschillend omgaan met een pandemie.

Grof gesteld zien we enerzijds de 'zorgzame mensen'. Zij nemen de coronapandemie heel serieus en dringen aan op strikte maatregelen om verspreiding van het virus tegen te gaan. Daartegenover staan de 'achteloze mensen', die hun vrijheid en economische belangen het belangrijkste vinden en beschermende maatregelen tot het hoogst noodzakelijke willen beperken. In extreme vorm vluchten ze zelfs in samenzweringstheorieën; een bekende uitweg voor wie niet rationeel kan of wil omgaan met grote veranderingen. Zij stellen hun eigen beleving centraal, laten zich niet in hun vrijheid beknotten en verzetten zich tegen beperkende maatregelen. Daartussenin bevindt zich de grote middenmoot. Die conformeert zich grotendeels aan de opgelegde maatregelen wanneer die onvermijdelijk lijken, maar baalt daar stevig van en is niet snel geneigd structurele veranderingen in de eigen leefstijl of de economie te accepteren.

Wat we zien is dat onze samenleving polariseert. Het gaat dan ook om een emotioneel geladen kwestie waarmee grote materiële en ideologische belangen zijn gemoeid. Mensen werkzaam in de gezondheidszorg of bij hulpdiensten, die rechtstreeks met ellende worden geconfronteerd, behoren doorgaans tot de zorgzame variant. Zij zien de dreigende narigheid vaak al van tevoren aankomen en ondervinden hoe nonchalant gedrag van medemensen de ramp dichterbij brengt. Ze zijn verontwaardigd over roekeloze 'schijt-aan-corona' feestgangers, virus-sceptici en mensen die zo nodig op vliegvakantie moeten om vervolgens de ziekte mee terug naar Nederland te nemen.

> We zien dat onze samenleving **polariseert**

Wie echt gelooft dat we door de coronamaatregelen in een soort dictatuur terechtkomen, kan vervallen in extreem gedrag zoals het bedreigen van bewindslieden en medici of gewelddadig activisme. Andersom kunnen de zorgzame mensen hun woede en wanhoop amper onderdrukken wanneer onbezonnen personen roekeloos gedrag vertonen dat enkele weken later in stijgende ziekenhuisopnamen resulteert. Uiteindelijk loopt de spoedeisende zorg vast en kunnen patiënten met levensbedreigende ziektes, zoals een tumor in hun lijf, niet meer op tijd worden geholpen. Die lopen daardoor grote kans onnodig te overlijden, en dat is volstrekt onacceptabel.

Het spanningsveld tussen zorgzaam en achteloos kan uitgroeien tot een sociaalpsychologische tijdbom. Massale vaccinatie wordt gezien als een uitweg. Maar COVID-19 is volgens epidemiologen het begin van het coronatijdperk. Al in 2014 uitte president Obama bij de ebola-uitbraak in Congo de vrees dat het tijdperk van pandemieën en infectieziekten was aangebroken, veroorzaakt door het toenemende personen- en goederenverkeer en de klimaatontwrichting.

De lessen van COVID-19 kunnen we doortrekken naar de manier waarop we met de klimaatcrisis omgaan. Het wordt steeds duidelijker dat de wereld in de naaste toekomst te maken gaat krijgen met meer milieurampen, extreem weer en een stijgende zeespiegel. Delen van de planeet worden de komende decennia onbewoonbaar en de sterfte van diersoorten en insecten bedreigt uiteindelijk onze voedselvoorziening. Ook dit zal leiden tot polarisatie tussen bezorgde milieuactivisten en tegenstanders van ingrijpende klimaatbeschermingsmaatregelen. Worden we zorgzaam voor onze leefomgeving of blijven we achteloos consumeren, rondtuffen en vliegen? •

→ Reageren? p.p.h.m.klerks@om.nl

PERSPECTIEF BIJ HERSTELBEMIDDELING

WERKEN OP MAAT

Sinds 2007 heeft Perspectief Herstelbemiddeling duizenden bemiddelingstrajecten gefaciliteerd tussen betrokkenen bij een delict of verkeersongeval. Deze bemiddelingen, buiten het strafrecht en op initiatief van een van de betrokken partijen, geven deelnemers de mogelijkheid zelf bij te dragen aan herstel. De politie kan in een vroegtijdig stadium een sleutelrol spelen door betrokkenen te informeren en, waar gewenst, door te verwijzen. Het mes snijdt vervolgens aan twee kanten: niet alleen voelt de burger zich gehoord door deelname aan bemiddeling, ook voelt hij zich geholpen door de politie, die hierin een faciliterende rol heeft gehad.

In de afgelopen jaren is in de strafrechtketen toenemende aandacht voor slachtofferbewust en herstelgericht werken. Ook bij de politie is steeds meer oog voor de vraag of strafrechtelijke vervolging wel voorziet in de behoeften van de burger die aangifte of melding komt doen. Is het strafrecht wel de oplossing voor wat er is gebeurd of wil een aangever vooral dat een conflict stopt, aangericht leed wordt hersteld, vragen beantwoord of afspraken gemaakt om in de toekomst nieuwe escalaties te voorkomen? De inzet van beschikbare herstelrechtvoorzieningen kan een goed alternatief zijn voor of aanvulling op een strafrechtelijke afhandeling. Herstelbemiddeling is één van deze voorzieningen, en bovendien één waar burgers in Nederland zelf het initiatief toe kunnen nemen. Om dat te kunnen doen, is het wel noodzakelijk dat zij op de hoogte zijn van deze mogelijkheid. Het liefst al in een vroeg stadium, zodat burgers deze optie op een door hen gewenst moment in overweging kunnen nemen.

Waarom herstelbemiddeling?

Een delict of verkeersongeval kan een grote (emotionele) impact hebben. Perspectief Herstelbemiddeling brengt direct betrokkenen, zoals slachtoffers, nabestaanden, verdachten, daders en veroorzakers met elkaar in contact vanuit de overtuiging dat zij zelf kunnen bijdragen aan herstel: dat van henzelf en/of van de ander (voor een concrete uitleg van de werkwijze zie kader)). Met behulp van een professionele bemiddelaar biedt herstelbemiddeling deelnemers de kans een actieve bijdrage te leveren aan het vinden van een duurzame oplossing. En op (emotionele) verwerking van wat er is gebeurd. Slachtoffers voelen zich vaak onvoldoende gehoord of begrepen. Erkenning van hun leed, juist door degene die dat heeft veroorzaakt of hierin een belangrijk aandeel heeft gehad, is belangrijk. Zo kan een slachtoffer de regie weer terugnemen. Ook verdachten, daders en veroorzakers kunnen worstelen met wat er is gebeurd. Door deelname nemen zij op hun beurt verantwoordelijkheid en dragen bij

Over de auteur
Drs. Mieke Wouters is sinds 2015 communicatie- en beleidsadviseur van Perspectief Herstelbemiddeling.

Tekst: Mieke Wouters

aan het herstel van aangedaan leed. Juist in het contact met het slachtoffer krijgt een verdachte of dader meer inzicht in de gevolgen van wat hij heeft gedaan, wat ruimte kan creëren om in de toekomst andere keuzes te maken. Het is voor slachtoffers vaak een belangrijke reden om deel te nemen: dat wat hún is overkomen, een ander níet gebeurt. Na afloop van een bemiddelingstraject zijn slachtoffers vaak minder bang en boos en ervaren zij meer rust. Aan hun behoefte aan gerechtigheid is tegemoetgekomen en ze voelen zich weer veiliger. Opluchting is vaak het gevoel dat beíde partijen delen, ieder op een eigen manier.

De praktijk van herstelbemiddeling

Jaarlijks ontvangt Perspectief Herstelbemiddeling ruim 1500 aanmeldingen. Omdat herstelbemiddeling meestal op initiatief van één van de betrokkenen start, is op dat moment nog onduidelijk of ook de andere partij open zal staan voor contact. Gemiddeld gaat één op de twee benaderde partijen in op het verzoek om uitleg te krijgen over herstelbemiddeling. Heeft de andere partij eenmaal zijn deelname toegezegd, dan leidt dit vrijwel altijd tot een volledige en succesvolle afronding van een bemiddelingstraject (2019: 93%). Bovendien blijkt uit onderzoek dat door de stapsgewijze methodiek deelnemers ook herstel ervaren als het traject niet volledig is afgerond (Figuur 1).
Hoewel een betrokkene zichzelf kan aanmelden, gebeurt dit in de praktijk overwegend met hulp van een betrokken professional (2019: 85%). Dit kunnen toezichthouders bij de reclassering zijn, medewerkers van Slachtofferhulp Nederland, geestelijk verzorgers of casemanagers in de gevangenis maar ook politiemedewerkers. Door de grotere vertegenwoordiging van dadergerichte professionals ligt het initiatief tot bemiddeling al jarenlang meer bij de verdachte en dader. Wel is dit percentage aan het verschuiven: in 2019 meldden aanzienlijk meer slachtoffers zichzelf aan, wat mogelijk duidt op een verbeterde informatievoorziening door Slachtofferhulp Nederland én de politie. Was eerder 25% van de aanmeldingen afkomstig van het slachtoffer, nu is dit gestegen naar 38%. Bij verkeersongevallen is het initiatief altijd vaker vanuit het slachtoffer en nabestaanden geweest, namelijk 60%. Veroorzakers nemen 33% voor hun rekening en getuigen 7% (Figuur 2).

Herstelbemiddeling in een notendop

Herstelbemiddeling is professioneel begeleid contact tussen partijen betrokken bij een delict of verkeersongeval. Insteek is (emotioneel) herstel, waar deelnemers, op basis van vrijwilligheid en onder begeleiding van een onafhankelijke derde, de herstelbemiddelaar, zélf invulling aan geven. Wat hebben de betrokken partijen nodig om weer verder te kunnen? In tegenstelling tot mediation in strafzaken (MiS) staat herstelbemiddeling los van een strafrechtelijke procedure, waardoor een traject in het gewenste tempo van de deelnemers kan verlopen. Bijvoorbeeld heel snel na een incident of juist op een veel later moment, bijvoorbeeld na afstraffing. Een bemiddelingstraject start op initiatief van tenminste één van de betrokken partijen, die zich in principe op elk gewenst moment kan aanmelden. Wel kan een officier van justitie of de rechter overwegen MiS te laten onderzoeken, omdat tijdens het strafproces dit in Nederland de voorliggende voorziening is. Perspectief ziet het als haar verantwoordelijkheid en onderdeel van haar missie om, in samenwerking met de betrokken ketenpartners, ervoor te zorgen dat betrokkenen, overeenkomstig hun behoeften en bestaande wet- en regelgeving bij de juiste voorziening uitkomen.
De bemiddelingen via Perspectief worden begeleid door professionele bemiddelaars, die door heel Nederland werkzaam zijn. Zij voeren met beide partijen afzonderlijke intake- en voorbereidingsgesprekken, waarin de behoeften en wensen van de deelnemers op elkaar worden afgestemd. Soms is dit een snel proces en soms is meer tijd nodig. Deelnemers kunnen kiezen uit meerdere vormen van contact: naast een gezamenlijk gesprek is ook een brief(wisseling), pendel of groepsherstelbijeenkomst mogelijk. Bij de ontmoetingen kunnen zogeheten steunfiguren aanwezig zijn (zoals partners, kinderen, behandelaars en verwijzers). Het ministerie van Justitie en Veiligheid financiert de dienstverlening waardoor er voor betrokkenen en verwijzers geen kosten zijn verbonden aan herstelbemiddeling.

Steeds meer **slachtoffers melden** zichzelf aan voor **bemiddeling**

De politie als verwijzer

Van oudsher zijn de Raad voor de Kinderbescherming, Slachtofferhulp Nederland en de reclassering belangrijke verwijzers. Tot enkele jaren geleden verwees de politie eigenlijk nooit naar bemiddeling, maar in de afgelopen jaren is daar heel voorzichtig verandering in aan het komen. Hoewel het nog om bescheiden aantallen gaat, neemt de bekendheid met bemiddeling, en de toegevoegde waarde die deze kan hebben voor de burger, langzaam toe. Familieagenten hebben door hun begeleiding van betrokkenen bij (ernstige) verkeersongevallen een belangrijk aandeel in de aanmeldingen. Maar ook vanuit andere functies, zoals wijk- en zedenagent, komen aanmeldingen binnen (Tabel 1 en 2).

Figuur 1: Na welke delicten wordt aangemeld?
Bron: Jaarverslag Perspectief Herstelbemiddeling 2019

Figuur 2: Wie neemt het initiatief?
Bron: Jaarverslag Perspectief Herstelbemiddeling 2019

Tabel 1: Aanmeldingen en aandeel politie

Aanmeldingen voor herstelbemiddeling	2019	2018*	2017*
Totaal aantal aanmeldingen	1547	1594	1571
Totaal aantal aanmeldingen door politie	46	36	20
– waarvan verkeersgerelateerd	29	15	9

* In 2017 en 2018 voerde Perspectief in samenwerking met het LMIO een internetfraudepilot uit. De aanmeldingen die hieruit voortvloeiden zijn niet meegenomen in deze tabel, omdat dit een vertekend beeld zou geven over de verwijzingspraktijk.

Tabel 2: Resultaat in de door politie aangemelde zaken

	2019	2018	2017
	46	36	20
Aantal afgesloten zaken*	41	26	20
Contact**	24	19	8
- direct: gesprek/groepsherstel-bijeenkomst***	19	14	6

* Dit aantal loopt niet synchroon met het aantal aanmeldingen, omdat een zaak kan zijn aangemeld in december en afgesloten wordt in het nieuwe jaar.
** Het gaat hier om zaken die zijn opgestart met de aanmelding van één persoon. Een belangrijke reden dat het niet contact komt, is omdat de andere partij hier niet voor openstaat.
*** Andere vormen van contact kunnen een briefwisseling of pendelbemiddeling zijn.

Waarom en hoe verwijzen?

Wijk- en familieagent Stefan van Dijk informeert burgers regelmatig over het bestaan van herstelbemiddeling. Of dat nu slachtoffers, nabestaanden of veroorzakers zijn. Waarom hij dat doet, en blijft doen, omschrijft hij als volgt: “Ik heb bijvoorbeeld een zaak gehad van een overleden jongen. Zijn vader gaf al heel snel aan dat hij in contact wilde komen met de veroorzaker om tegen hem te zeggen dat het vreselijk is dat het ongeval is gebeurd, maar dat hij echt wilde dat de veroorzaker weer verder zou kunnen met zijn leven. En dat zij hem geen blaam treffen. Dat was voor mij het moment om bemiddeling in te schakelen. Betrokkenen kunnen dan verder, ze kunnen dat wat er is gebeurd een plaats geven in hun gedachten. Daar zit met name de winst in, dat iemand verder kan.” Over hoe hij het ter sprake brengt, is hij duidelijk: “Ik breng het altijd vrij vroeg in en dan kijk ik hoe mensen reageren. Vaak zijn betrokkenen dan nog bezig met andere dingen, maar komen zij er op een later moment op terug: ‘Je hebt weleens verteld over… kun je dat nog een keer uitleggen?’ Ik leg ook altijd uit dat er eerst een informatief gesprek is met een bemiddelaar, en dat je nog nergens aan vastzit. Of ik vertel wat mijn ervaringen met herstelbemiddeling zijn en dat ik achteraf positieve reacties van betrokkenen heb gekregen.”

De toegevoegde waarde is voor hem helder: “Het is belangrijk om als politieagent een stapje terug te doen en specialistische zorg voorrang te geven op je eigen kunnen. Om die controle los te laten, is niet altijd even makkelijk. Als herstelbemiddeling wordt opgestart, neemt dat veel werk uit handen. Maar nog belangrijker is: je weet ook dat betrokkenen dan de goede begeleiding krijgen.”

Win-winsituatie

Herstelbemiddeling is één van de herstelvoorzieningen in Nederland waar burgers een beroep op mogen doen, vastgelegd in de slachtofferrechten die sinds april 2017 van kracht zijn. Maar om contact met de verdachte/dader te kunnen vragen, moet je eerst weten dat dit kan. Het is dus belangrijk om burgers daar in een vroeg stadium goed over te informeren, ook al kan het daadwerkelijk opstarten van herstelbemiddeling op dat moment, bij wijze van spreken aan de balie van het politiebureau, nog te vroeg zijn. Herstelbemiddeling is ook niet bedoeld om aangifte te ontmoedigen, maar weten dat er alternatieven zijn voor of aanvullingen op een strafrechtelijke behandeling, kan een positieve invloed hebben op hoe de aangever omgaat met wat er is gebeurd. De burger kan zo daadwerkelijk zelf aan zet zijn. Belangrijk is dan ook niet in te vullen wat die burger daadwerkelijk wil, maar hem of haar de opties te laten zien die er zijn en te faciliteren waar gewenst. Want uiteindelijk komt dat niet alleen de burger maar ook de politie ten goede. Allereerst omdat herstelbemiddeling concreet de politiemedewerker werk uit handen kan nemen, maar ook omdat de burger door de politie in staat wordt gesteld op een constructieve en herstelgerichte manier om te gaan met wat er is gebeurd.

Stefan van Dijk

> **Herstelbemiddeling** kan de politiemedewerker **werk uit handen** nemen

RECENSIES OVER ACTUELE PUBLICATIES

BOEK

Benutten van digitale sporen

R. Zuurveen & W. Ph. Stol (2020), uitgever Politie & Wetenschap, 97 pagina's, ISBN 978 90 1240 642 0

Positieve trend in bewustwording van **digitale** mogelijkheden in het opsporingsonderzoek

Tegenwoordig heeft bijna elk delict een digitaal aspect en dus digitale sporen. De politie maakt vooralsnog te weinig gebruik van deze digitale sporen bij de opsporing. Eerder onderzoek wijst op een kennistekort, maar het is de vraag of dit het beperkte gebruik van digitale sporen voldoende verklaart. Dit onderzoek wil inzicht verkrijgen in de motieven van politiemensen om al dan niet gebruik te maken van digitaal bewijs.

Deze vraag is beantwoord door een combinatie van literatuuronderzoek, interviews, een experiment en enquête. Er zijn zeven experts en zes rechercheurs geïnterviewd. Vervolgens hebben 76 respondenten uit vier eenheden, voornamelijk uit Noord-Nederland, deelgenomen aan een experiment en een aansluitende enquête. Het experiment bestond uit het oplossen van een fictieve casus.

De experimentele aanpak van dit onderzoek geeft de lezer, hoewel niet zonder meer generaliseerbaar voor de hele politie, een rijke inkijk in de eventuele rol van digitale sporen en de redenen om daarvoor te kiezen. Bij het oplossen kregen respondenten steeds de keuze voor of digitale of analoge sporen, waar beide soorten sporen in potentie eenzelfde soort bewijs kunnen opleveren. De motivaties van de respondenten komen uitgebreid aan bod. Deze aanpak maakt dat het onderzoek gaat spreken.

De meest opvallende conclusies van het rapport: er is duidelijk een positieve trend in bewustwording van digitale mogelijkheden in het opsporingsonderzoek. Respondenten hadden een lichte voorkeur voor het gebruik van digitale sporen, ouderen kozen significant vaker digitale sporen dan jongeren, veranderbereidheid speelt een grotere rol dan leeftijd. Hoewel de intentie om digitale sporen te gebruiken relatief groot is, blijft daadwerkelijk gebruik achter. Reden daarvoor is onder meer het niet beklijven van gevolgde opleidingen, door gebrek aan oefening en toepassen van de opgedane kennis. Verder wordt bij het gebruik van digitale sporen voor de duiding veelvuldig een beroep gedaan op digitale experts, die echter vaak beperkt beschikbaar zijn. Het digitaal platform voor Noord Nederland vormt daarop een positieve uitzondering.

Tekst: Barbara van Caem

Recensent Barbara van Caem is plaatsvervangend hoofd van de cluster wetenschap bij Politie Landelijke Portefeuille Gebiedsgebonden Politie

BOEK

Social Design Politie

From the police with love

M. van Gelderen & A. Grootenboer, Staf Korpsleiding, Politie (2020), 135 pagina's

Social design is een vrij nieuwe discipline; social designers werken vanuit een creatieve invalshoek aan complexe maatschappelijke problemen. Ze brengen de belangen en behoeften van alle belanghebbenden grondig in kaart en experimenteren vervolgens met interventies om spelenderwijs te ontdekken wat kansrijk is.

Voormalig wijkagent Arnoud en initiatiefnemer van het huidige Blue M Marjon initiëren samen met social designer Tabo Goudswaard eind 2018 het experiment Social Design Politie. Acht wijkagenten krijgen 'vreemde vrienden', social designers om daarmee een half jaar lang samen te werken aan een door de wijkagent gekozen maatschappelijk probleem in zijn of haar wijk. Het boek verhaalt over dit experiment, legt uit wat social design kan betekenen als stimulans voor het verandervermogen van de politie en biedt voor wie zelf aan de slag wil met social design een 'doe-boek'.

Het experiment is gestart rondom twee centrale vragen: 1. Kunnen wijkagenten van social designers leren en daarmee hun creatieve zelfvertrouwen en creatieve kracht versterken? En 2. Kunnen we als politie andere mogelijkheden en meer impactvolle manieren van werken ontdekken door met social designers samen te werken?

Doel is het stimuleren van groei en de creatie en het ontwikkelen van wijkagenten met de nadruk op het creëren van een andere context: nadruk op mensen en interacties, veiligheid en vertrouwen, optimisme en inspiratie, kortom het creëren van een flow. Het gaat daarbij vooral ook om ervaren, leren en intrinsiek veranderen. De ervaringen van de vreemde vrienden worden vervolgens alle acht beschreven. De ervaringen zijn stuk voor stuk interessant om te lezen, het ongemak, het leereffect en de ingezette groei en verandering. Alle koppels bereiken een diepere en betekenisvollere interactie met de bewoners van de wijk en vinden creatieve oplossingen voor slepende problemen.

De winst is een preventiever en optimistischere insteek, dichter op de leefwereld van burgers en ketenpartners die zich door de interventies beter begrepen en meer verbonden voelden met de politie, alsook wijkagenten die echt zijn gegroeid als mens en functionaris. Wat mij trof in het boek, is dat wijkagenten in de invulling van de moeilijkste maar meeste centrale en belangrijkste aspecten van hun werk, namelijk netwerken en interactie met burgers, meestal volledig aan hun lot worden overgelaten in plaats van begeleid. Dit experiment heeft daarin voorzien en dat is prachtig.

Een andere **context**: nadruk op **mensen** en interacties, veiligheid en **vertrouwen**

MEDIATION IN STRAFZAKEN (MiS)

HERSTELRECHTVOORZIENING MET PRIMAIRE PLEK IN STRAFPROCES

Mediation in strafzaken (MiS) is een herstelrechtvoorziening die verder reikt dan enkel het herstel tussen aangever en verdachte. De inbedding in het strafrecht betekent dat ook 'de maatschappij' een rol heeft, doordat de officier van justitie (in hoger beroep de advocaat-generaal) en de rechter hun eigen taak blijven uitoefenen en beslissen welke afdoening passend is voor het begane strafbare feit.

Over de auteurs
Mr. Antonietta Pinkster is advocaat en mediator in strafzaken, en duovoorzitter van de Vereniging van Mediators in Strafzaken VMSZ.
Mr. Kim Roelofs is mediator in strafzaken en trainer. Voorheen was zij advocaat. Daarnaast is zij teamleider bij Stichting Jongerenrechtbanken om herstelrecht op middelbare scholen te bevorderen.

Tekst: Antonietta Pinkster & Kim Roelofs • Foto's: Roel Dijkstra

Sinds 2017 is mediation in strafzaken in alle arrondissementen beschikbaar en vanaf 2018 heeft zij een vaste plaats op de begroting van het Ministerie van Justitie en Veiligheid. Op 8 januari 2020 zag het *Beleidskader herstelrechtvoorzieningen gedurende het strafproces* het licht. Daarin wordt het verschil tussen mediation in strafzaken en herstelbemiddeling buiten het strafproces toegelicht. Tevens wordt daarin aangegeven wanneer welke voorziening aan de orde is.
In zijn *Voortgangsbrief Beleidskader herstelrecht slachtoffers* aan de Tweede Kamer van 18 december 2020 heeft de minister nog eens aangegeven dat mediation in strafzaken de voorliggende voorziening is in de fase dat een strafzaak nog niet is afgedaan.

Herstelrechtvoorziening

Mediation in strafzaken is de voorliggende voorziening binnen het strafproces. Dat betekent in beginsel dat, zodra aangifte gedaan is van een strafbaar feit en een herstelrechtvoorziening geïndiceerd lijkt, naar mediation in strafzaken verwezen behoort te worden. Dat is een belangrijk gegeven omdat, zoals we zullen zien, het resultaat van de mediation in het strafdossier gevoegd kan worden, wat bij herstel*bemiddeling* niet gebeurt. Dit laatste vindt immers buiten het strafproces plaats.
De achtergrond hiervoor is gelegen in het feit dat herstel*bemiddeling* van origine een parallelle voorziening is aan het strafproces. Een bemiddeling kan op elk gewenst moment plaatsvinden, omdat het enkel emotioneel herstel (immateriële schade) beoogt te creëren. Het is derhalve een informele bemiddeling zonder dat hiervan een terugkoppeling aan Justitie volgt. Deze voorziening bestaat sinds 2007 voor minderjarigen en sinds 2009 voor volwassenen. Vanwege het gebrek aan koppeling met het strafproces kan een dergelijke bemiddeling op elk moment plaatsvinden.

Mediation in strafzaken

Omdat er dus nadrukkelijk geen koppeling is met de te nemen beslissingen in het strafrecht, kwam het met regelmaat voor dat het feitelijk al was uitgepraat tussen betrokken partijen als een zaak een tijd later op zitting verscheen. Een inhoudelijke terugkoppeling, met ook de gelegenheid voor partijen om tevens de materiële schade te regelen en vast te leggen, werd gemist. Vanuit dit gemis zijn de pilots ontstaan om een meer gespecialiseerde vorm van bemiddeling te ontwikkelen. Deze gespecialiseerde vorm voldoet wel aan de formaliteit van een officiële mediation en leidt tot een slotovereenkomst die vervolgens in het dossier wordt gevoegd. Het doel van deze vorm is om meer recht te doen aan de behoefte van partijen zelf maar ook om meer maatwerk te kunnen leveren in het strafproces. Deze voorziening noemen we *mediation in strafzaken*.

Wensen partijen geen gebruik te maken van mediation in strafzaken als herstelrechtvoorziening, dan is voor wat betreft het strafproces dat station gepasseerd. Partijen kunnen in een later stadium altijd nog voor herstelbemiddeling buiten het strafproces om kiezen.

Werkwijze mediation in strafzaken

Vanwege de inbedding in het strafproces wordt MiS uitsluitend via de mediationbureau's van de rechtbanken en hoven bij de gespecialiseerde mediators uitgezet door mediationfunctionarissen.

Aanmelding bij de mediationbureau's geschiedt door verwijzing door het openbaar ministerie (OM)of rechterlijke macht. Zolang de zaak niet voor de rechter is gekomen, kunnen verdachten en aangevers met de hulp van hun advocaat of bijvoorbeeld slachtofferhulp een zaak voor mediation voordragen bij de officier van justitie of de Advocaat-Generaal. Deze gang van zaken strookt met het gegeven dat in Nederland de strafvervolging op grond van de wet is opgedragen aan het OM. Het sluit ook aan bij het opportuniteitsbeginsel: het uitgangspunt dat een officier van justitie niet iedere verdachte beboet of voor de rechter brengt, maar een keuze maakt op grond van het algemeen belang. Mocht de OvJ er in eerste instantie niet voor voelen, dan kan het verzoek bij de rechter herhaald worden. De rechter kan vanaf zitting de zaak naar mediation verwijzen. De officier van justitie kan ook naar mediation in strafzaken verwijzen voorafgaand aan een buitengerechtelijke afdoening (voorwaardelijk sepot, transactie, schikking) of voor een OM-zitting (strafbeschikking, taakstraf).

MiS wordt ook ingezet in de art. 12 Sv-beklagzaken waarbij een aangever na een hem onwelgevallige sepotbeslissing aan het Gerechtshof vraagt om de verdachte alsnog te laten vervolgen.

Dubbele veiligheidscheck

Bij MiS wordt telkens op verschillende momenten nagegaan of partijen, met name het slachtoffer, (nog) wel voor mediation voelen. De officier van justitie verwijst pas als beide partijen aangeven mediation te wensen. De mediationfunctionaris belt betrokkenen en gaat het commitment nog eens na, voordat de afspraak gemaakt wordt. De mediators bespreken in een individueel intakegesprek of betrokkene daadwerkelijk met de ander in gesprek wil. Daarbij letten zij met name op het risico voor secundaire victimisatie[1].

1 Secundaire victimisatie houdt in deze context in dat het slachtoffer niet, als gevolg van de houding van de verdachte tijdens het gezamenlijk gesprek, opnieuw of in ergere mate slachtoffer wordt.

Grondslag voor mediation in strafzaken is art. 51h Wetboek van Strafvordering:

1. Het openbaar ministerie bevordert dat de politie in een zo vroeg mogelijk stadium het slachtoffer en de verdachte mededeling doet van de mogelijkheden tot herstelrechtvoorzieningen waaronder bemiddeling.
2. Indien een bemiddeling tussen het slachtoffer en de verdachte tot een overeenkomst heeft geleid, houdt de rechter, indien hij een straf en maatregel oplegt, daarmee rekening.
3. Het openbaar ministerie bevordert bemiddeling tussen het slachtoffer en de verdachte of veroordeelde, nadat het zich ervan heeft vergewist dat dit de instemming heeft van het slachtoffer.
4. Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur worden nadere regels gesteld betreffende herstelrechtvoorzieningen waaronder bemiddeling tussen het slachtoffer en de verdachte of tussen het slachtoffer en de veroordeelde.

Indien de mediators vinden dat de wensen van verdachte en aangever niet voldoende matchen, raden zij een gezamenlijk gesprek af. Mediators in strafzaken werken altijd in duo's onder andere om bovenbedoelde inschatting goed te kunnen maken, en om partijen goed te kunnen begeleiden in het op zich korte mediationproces. Na twee intakes en het gezamenlijk gesprek is de mediation, uitzonderingen daargelaten, afgerond.

Slotovereenkomst

In de mediation gemaakte afspraken worden vastgelegd in een slotovereenkomst, waarmee de verwijzer rekening houdt bij de afdoening. Op welke wijze hij dat doet, is uiteraard geheel aan hem. De mediators wijzen partijen er uitdrukkelijk op dat zij hun eventuele wensen kenbaar kunnen maken, maar dat de beslissing bij het OM of de rechter blijft. Partijen hebben niet altijd behoefte aan het maken van afspraken. In dat geval wordt de mediation zonder slotovereenkomst beëindigd. Ook komt het voor dat partijen na de intakegesprekken geen gezamenlijk gesprek wensen. Ook dan wordt de mediation zonder slotovereenkomst beëindigd, enkel met een neutraal bericht.

Het slagingspercentage in mediations in strafzaken is vrij constant en behoorlijk hoog: 80% van de zaken die uitgezet worden bij de mediators eindigen met een slotovereenkomst. Dat betekent niet dat de overige 20% per definitie 'mislukt'; ook dan levert het enkele gesprek partijen vaak veel op. Vaak wordt teruggekoppeld dat slachtoffers zich voldoende gehoord weten in het intakegesprek. Nee-zeggen tegen een gemeenschappelijk gesprek kan bijdragen tot het terugvinden van regie en daarmee bijdragen tot herstel bij de slachtoffers.

Maatwerk

De afspraken die partijen maken zijn voor het OM en de rechter behulpzaam bij het nemen van de (vervolg)beslissingen. Niet zelden wordt bijvoorbeeld de schade in de mediation geregeld, dat is belangrijke informatie voor de vraag hoe verder te gaan met de strafzaak. Met 'regelen van de schade' wordt hier bedoeld: daadwerkelijke betaling aan het slachtoffer of een heldere, juridisch afdwingbare betalingsregeling of het vaststellen van het schadebedrag dat het slachtoffer vervolgens via een schadevergoedingsmaatregel kan innen via het Centraal Justitieel Incasso Bureau (CJIB). Ook niet-financiële afspraken zoals het niet in een bepaalde buurt, straat of omgeving komen (contactverbod), maar bijvoorbeeld ook een tijdlang een bepaalde bus niet nemen, worden zodanig beschreven dat daar zo nodig een bijzondere voorwaarde van gemaakt kan worden.

Welke zaken zijn geschikt?

Dat is misschien wel de meest gestelde vraag bij mediation in strafzaken en het is ook het onderwerp waar veel misverstand over bestaat.

Het antwoord luidt: alle zaken zijn geschikt, als de betrokkenen geschikt zijn. Een verdachte moet bereid zijn om zijn verantwoordelijkheid te nemen voor het feit waarvan aangifte gedaan is. Mediators in strafzaken spreken wel van een 'erkennende' verdachte, dat is iets anders dan een *bekennende* verdachte. Als echter degene tegen wie aangifte gedaan is, ontkent iets gedaan te hebben, of de schuld geheel bij de aangever legt en niet bereid of in staat is om het eigen aandeel in de gebeurtenis onder ogen te zien, is dat een contra-indicatie. Ook als een aangever alleen met de vinger wil komen wijzen, alleen zijn gram wil halen of alleen de ander zijn vet wil geven is dat een contra-indicatie. De aangever

moet op zijn minst bereid zijn de ander aan te horen.
Hierbij past het wel om aandacht te schenken aan het gegeven dat een verbalisant betrokkenen vaak spreekt wanneer het gebeurde nog vers is. Dan zijn mensen niet op hun allerbest bij het aantrekken van het boetekleed of nog te vol van het aangedane leed om de gebeurtenis met enige objectieve afstand te bezien. Met andere woorden: denk niet te snel dat partijen niet willen. De mediation vindt vaak wat later plaats en de ervaren mediator in strafzaken is in staat het commitment van beide kanten op waarde te schatten.
Er wordt wel gedacht dat mediation alleen kan als mensen na het strafbare feit nog met elkaar te maken hebben, zoals buren of echtgenoten, of collega's. Dat is niet juist. Ook 'toevallige' slachtoffers van bijvoorbeeld een beroving of geweld bij een verkeersruzie, hebben er baat bij elkaar onder deskundige begeleiding te spreken. De vermeende twee meter lange en even brede kickbokser die ruzie met je zocht, blijkt een jongeman van gemiddelde lengte met een slank postuur, die uit zijn dak ging om redenen die niets met jou te maken hebben, die daar oprecht spijt van heeft[2], en voor wie je niet (meer) bang hoeft te zijn.
Evenmin juist is dat alleen 'lichte' zaken naar mediation verwezen kunnen worden. Er hebben mediations plaatsgevonden in zaken die poging tot moord, verkrachting of zware mishandeling betroffen, of roekeloos rijden met ernstig letsel of zelfs de dood tot gevolg.
Verkeerszaken lenen zich heel goed voor mediation[3], zelfs met zwaar letsel als gevolg of met dodelijke afloop. In het laatste geval met nabestaanden. Nabestaanden kunnen grote behoefte hebben degene die hun geliefde heeft doen omkomen te spreken, te bevragen, te ervaren hoe de ander het gebeurde beleeft. Die ander heeft er vaak behoefte aan te laten weten dat hij heel erg met het ongeval zit, het laat niemand onberoerd de dood van een ander te hebben veroorzaakt. Dergelijke mediations zijn intens, vragen van betrokkenen grote moed, uiterste zorgvuldigheid van de mediators en zijn hartverscheurend en roerend tegelijk.
In zaken waarin een politieambtenaar aangifte doet tegen een burger blijkt MiS geregeld om meerdere redenen een goede werking te hebben: burgers realiseren zich beter wat hun gedrag met de politieman of -vrouw, die die stap naar voren doet waar de rest naar achteren gaat, doet en dat vermindert de recidive. De betrokken politieambtenaar kan na het gesprek de soms traumatiserende gebeurtenis beter achter zich laten.

Niet hetzelfde als 'sorry' zeggen

Een ander misverstand is de gedachte dat mediation in strafzaken een kwestie is van even sorry zeggen en dan is het klaar. Om te beginnen: echt sorry zeggen en het menen, is nog niet zo gemakkelijk. Het werkt alleen als je het echt meent. Daarbij blijft de beslissing over de strafzaak gewoon aan de officier of de rechter. Mediation is ook geen panacee voor een lagere straf. Ook na geslaagde mediations worden mensen tot vrijheidsstraffen veroordeeld, krijgen langdurige rijontzeggingen, taakstraffen of hoge boetes. Bij de strafoplegging weegt de rechter het maatschappelijk belang mee.

Mediation bij de politie

Zoals hierboven vermeld werd, vindt verwijzing plaats door de officier van justitie (of de rechter), tot nu toe wordt er nog niet rechtsreeks door de politie (bijvoorbeeld de hulpofficier) verwezen naar mediation in strafzaken. Dat komt niet zozeer door wettelijke of strafvorderlijke, als wel door praktische bezwaren. De organisatie is er nog

2 Soms is het inderdaad een twee meter lange en even brede kickbokser, ook die kunnen oprecht spijt hebben.
3 Ook als er geen sprake is van roekeloosheid, maar puur van een ongeluk.

niet op ingericht. De ZSM-tafel[4], waar in een heel vroeg stadium vervolgingsbeslissingen genomen worden, kent nog geen eigen plek voor mediation in strafzaken. In de nabije toekomst zal dat anders zijn.
De politieorganisatie heeft al enige ervaring met herstelrechtelijk interveniëren, zoals met de pilot *Wachttijd is hersteltijd*, *Met oog op de burger* en het recent afgesloten onderzoek *Veerkracht* onder leiding van de VU. In deze drie pilots werd gekeken of er reeds in de politiefase een meer zinvolle interventie mogelijk was met als doel de zaak betekenisvol af te doen. Kort na een aangifte werd de aangever gebeld door daarvoor getrainde politiemedewerkers en werd gevraagd naar de specifieke behoefte van aangever. De vraag achter de vraag. Soms was enkel de erkenning en de aandacht vanuit de politie al voldoende. In andere gevallen ging vervolgens de wijkagent langs of volgde een stop-gesprek, werd verwezen naar buurtbemiddeling of naar een externe mediator in strafzaken. Op deze manier werd dus reeds in een vroegtijdig stadium geprobeerd, met succes, de strafrechtelijke angel uit de zaak te halen. Het zou waardevol zijn om de verwijzing naar mediation niet te begrenzen en te beperken tot de OM- en ZM-fase (wanneer de zaak onder de rechter is), maar deze voorziening op te rekken naar de politiefase. Dit is in lijn met art. 51h Sv lid 1, waarin een belangrijke rol voor de politie is weggelegd.

De politieorganisatie werkt intussen ook aan een eigen visie op herstelrecht en wil onderzoeken hoe de herstelrechtelijke voorzieningen ook binnen de politiepraktijk een vaste plaats kunnen krijgen. Dan zou een mediation in strafzaken ook al op het politiebureau kunnen plaatsvinden, na aangifte en voordat de zaak naar justitie wordt ingezonden.[5]

4 Als een zaak op de ZSM-tafel blijft, buigen de ketenpartners zich er samen over. Ze verzamelen en beoordelen informatie over de zaak, de dader en het slachtoffer. Op basis van die informatie wordt in principe binnen zes uur naar een passende afdoening gezocht.
5 Tot 2013 bestond het zogenaamde politie-sepot: door een politiefunctionaris besloten tot het achterwege laten van het opmaken van proces-verbaal, vooral als vooraf valt te voorzien dat het Openbaar Ministerie geen strafvervolging zal instellen. Dat zou een formele *comeback* kunnen maken.

Verder lezen

www.vmsz.nl
Hier is het boekje van de VMSZ met uitleg over de gang van zaken, achtergrond en veel voorbeelden van MiS te vinden.

https://www.hu.nl/onderzoek/publicaties/mediation-in-strafzaken-geborgd-in-kwaliteit
Hier is een vrij recent onderzoek naar de kwaliteit van MiS te vinden.

https://repository.tudelft.nl/search/wodc/?q=mediation+strafrecht&type=&year=
Dit is een WODC-onderzoek van wat langer gelden, 2015, dat veel heeft bijgedragen aan de uiteindelijke invoering van MiS als vaste interventie met een eigen plek op de justitiebegroting.

https://www.rechtspraak.nl/Onderwerpen/mediation/mediation-in-strafzaken
Dit is de pagina van de rechtspraak met uitleg over MiS met een duidelijk filmpje.

https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2020/01/08/tk-bijlage-beleidskader-herstelrechtvoorzieningen-gedurende-het-strafproces
Dit is de link naar het Beleidskader genoemd aan het begin van dit artikel.

SCHEIDING ROL BOA EN POLITIE VRAAGT OM ZORGVULDIGE AFWEGING

LIESBETH HUYZER EN RINUS OTTE AAN HET WOORD OVER DE BUITENGEWOON OPSPORINGSAMBTENAAR (BOA)

Gedurende de coronacrisis is het debat over de positie van de boa's in het stelsel van toezicht en handhaving in een versnelling gekomen. Wouter Landman en Greetje Bos gingen in op de uitnodiging van mr. Liesbeth Huyzer, plaatsvervangend korpschef, en prof. dr. mr. Rinus Otte, procureur-generaal, om hun opvatting hierover uiteen te zetten voor dit tijdschrift. Beiden staan voor een goede samenwerking tussen politie en boa's, maar pleiten ervoor om aanpassingen in de taken en geweldsmiddelen van boa's zorgvuldig af te wegen.

Wat maakt dat jullie het over dit thema willen hebben?

Huyzer "We zijn nu volop in gesprek over de positie van de boa. Maar voor je het weet, gaat het direct over het gebruik van geweldsmiddelen en domein-overschrijdend werken. Dat zijn allemaal terechte onderwerpen, maar ik vind het van belang om naar het grotere plaatje te kijken. Vanuit de politie zeggen we: de politie moet in de wijk verbonden blijven. Door de onderbezetting staat het wijkgericht politiewerk onder druk. Ik vind het een verkeerde insteek om dit gat op te vullen met boa's. Laat er geen misverstand over bestaan: wij zijn blij met de boa's, we moeten meer samenwerken en er is zeker aandacht nodig voor de mogelijkheden die boa's hebben om zich te verweren in risicovolle situaties. Maar je moet er ook overheen kijken, vanuit een rechtsstatelijk perspectief.

Hoe wil je toezicht en handhaving in Nederland inrichten? Voor het behoud van de identiteit van de politie is het wijkgericht werk cruciaal, dus de politie moet voldoende capaciteit hebben om daar aanwezig te zijn. Voorkom dat de boa een pragmatische invulling is van het gat dat is ontstaan. Dan ontstaat er opnieuw een gemeentepolitie en rijkspolitie. We hebben destijds bewust gekozen om er één politie van te maken. Dat vind ik een belangrijke boodschap, ook in aanloop naar de verkiezingen."

Otte "Zoals in elk discours is het goed dat er spanningen zijn. Waar wil je naartoe? Daarom vinden we dit interview belangrijk. Ik vertrek vanuit het belang van het stelsel. Er is decennia gewerkt aan één politieorganisatie. Dat is er uiteindelijk gekomen en dat is uniek. Het geweldsmonopolie is van de politie en dat wil het openbaar ministerie graag zo houden.

Over de auteurs
Dr. Wouter Landman is bestuurskundige met als specialiteit veiligheid, www.bureaulandman.nl.
Mr. Greetje Bos is wethouder Leefbaarheid, Wijkveiligheid, Financiën en Energie in de gemeente Breda.

Tekst: Wouter Landman & Greetje Bos • Foto's: Communicatie Politie, Den Haag & Friso Keuris

Liesbeth Huyzer

Ik wil geen splijtzwam in het bestel. Ik begrijp dat de inzet voor leefbaarheid moet worden geborgd. Ik maak me wel zorgen over de polarisatie rondom dit onderwerp. De claims die worden gedaan voor het handhaven bij meer overtredingen, de geweldsmiddelen. Dat soort claims worden volgens mij niet gedaan vanuit het rechtsstatelijk belang en vanuit het belang van het bestel. We moeten beseffen dat het gaat over de openbare orde versus strafrechtelijke handhaving. Men vraagt zich af: 'Kan een boa niet gewoon kleine verkeersovertredingen zelf bekeuren?' Maar als iemand twintig kilometer te hard rijdt in een wijk, dan is dat een behoorlijke gevaarsetting, dan zit je in het strafrechtelijke domein.

> De **boa** moet **geen** soort nieuwe **gemeentepolitie** worden

In de discussies over de pilots met de korte wapenstok vraagt men: 'Is het een verdedigings- of aanvalswapen?' Maar het gaat mij erom: hoe komen we met zorgvuldigheid en oog voor alle belangen tot een evenwicht waarbij de nationale politie geen schipbreuk lijdt en de handhaving wordt verbeterd?
Daar zijn wel ideeën over. Je kunt de boa's onderdeel maken van de Politiewet of kijken naar andere mogelijkheden om een volgende stap te zetten. We hebben daar tijd voor nodig. Wat ik lastig vind, is dat het snel moet en liefst gisteren. Dat kan niet. Er is een halve eeuw gewerkt aan een politiebestel. Je kunt het wel aanpassen, maar met zorgvuldigheid. Daarom willen we er regie op hebben."
Huyzer "'De politie wil niet', zo komt het over. Maar dat is het niet. We willen erboven hangen: Wat is de ontwikkeling die we zien? Waar doe je goed aan en hoe zorg je voor goede rechtstatelijke waarborgen? We willen niet in een polariserend debat terechtkomen."

Hoe zien jullie de scheiding tussen het werk van de politie en dat van de boa?

Otte "Vanuit het stelsel bezien moet de politie alles doen waar het gaat om handhaving van strafrechtelijke bepalingen. Maar dan speelt meteen: 'Die kunnen niet allemaal worden gehandhaafd.' Het bestel is in bijzondere wetten uit de klauwen gegroeid. Dat heb je nu eenmaal in zo'n fijnmazig georganiseerde samenleving. Daar kun je als politie niet allemaal op lopen, nog los van het handhavingstekort. Naast handhaving van strafrechtelijke bepalingen heb je leefbaarheid. Wijken moeten leefbaar zijn. Daar kun je boa's voor inzetten. Daar zit dus ook de begrenzing in. Als je verder wilt gaan in handhaving, dan praat je over een ander bestel voor de boa's. Dan moet het in de Politiewet en heb je meer professionalisering nodig. Dat is geen dedain ten opzichte van de boa's. Je moet erop letten wat wel en niet kan. Bijvoorbeeld: als een boa iemand met een wapenstok verwondt, dan kun je een klacht en schadeclaim krijgen. De burgemeester zit dan in een dubbelrol; die is niet alleen werkgever, maar zit ook in de driehoek. Je moet het dus doordenken op de juridische merites. Daarom houd ik een pleidooi voor behoedzaamheid en zorgvuldigheid en dus tijd nemen. Het gaat om belangrijke politieke vragen. Het gaat niet alleen om geld, maar ook om het bestel."
Huyzer "Wat me raakt vanuit het perspectief van de boa's is de vraag op welke wijze je gezaghebbend op straat kunt zijn? Ik vind dat we op zichzelf een heldere taakverdeling hebben. De boa voor bestuursrechtelijke handhaving in het domein van leefbaarheid en de politie voor strafrechtelijke handhaving. Maar in de praktijk zijn er overloopgebieden. Ik snap het heel goed: je ziet als boa een auto tegen de richting in rijden en dan kijken burgers naar je met de vraag: 'Wat doe je eraan?' De vraag is of je dat moet oplossen door de taken van de boa's te verbreden. Dan kom

je in het strafrechtelijke domein terecht en daar komen veel aspecten bij kijken. Dat regel je niet zomaar. Nog los van de vraag of het wenselijk is. Daarom zoeken wij het in samenwerking. We gaan nog veel te veel gescheiden de straat op. Wij zeggen wel: 'Bel ons en we zijn er', maar als er tegelijkertijd veel meldingen komen waar we naartoe moeten, dan lukt het ons niet altijd om er snel genoeg te zijn. Dus hoe laten we dan aan de burger zien dat we één geheel vormen met onderscheiden taken? Daar zien we in diverse gemeenten prachtige voorbeelden van. In die gevallen krijg je ook geen verzoeken van boa's om geweldsmiddelen. We moeten ook onderkennen dat die samenwerking op veel plekken nog minder op orde is. Daar hebben we een been bij te trekken. We moeten oppassen dat we de discussie teveel voeren vanuit belemmeringen en beperkingen, terwijl het moet gaan om wat de burger nodig heeft en wat we samen willen bieden in termen van een veilige en leefbare omgeving voor die burger."

Hoe kijken jullie aan tegen de klachten vanuit sommige gemeenten dat de aanrijtijden te lang zijn waardoor boa's niet kunnen rekenen op adequate back-up als het uit de hand loopt?

Huyzer "Dit vind ik het mooie aan de pilots. Er zijn specifieke situaties waar die aanrijtijden gewoon niet haalbaar zijn en zie dat onder ogen. Hebben we dat goed geregeld? Maar moet je het dan regelen door uitbreiding van bevoegdheden van de boa's of moet je er niet vooral voor zorgen dat de politie wordt versterkt, zodat de politie er snel kan zijn? Laten we voor dit laatste pleiten."

Otte "Als ik spreek met belangenbehartigers van de boa's, dan valt me op dat er wordt gepleit voor extra geld, want er zijn te weinig boa's voor de taken. Maar moet dat extra dan naar de boa's of naar de politie? Ik zou dan liever zien dat het naar de basispolitiezorg gaat, want die taken passen bij de reguliere politiezorg in de wijken."

Heeft de discussie ook te maken met de mogelijkheden die de lokale overheid heeft om de inzet van de politie te beïnvloeden? Hoe kijken jullie hier tegenaan?

Huyzer "Zeker. We hebben het effect van de vorming van de nationale politie op de lokale verankering gezien en onderkend. Daarom hebben we in het position paper voor de aankomende verkiezingen ook gezegd: de lokale verankering van de politie mag niet verloren gaan. Dat is een groot goed van de Nederlandse politie en daarmee van onze samenleving. We willen aanwezig zijn en blijven in de wijken. Daar hebben we meer formatie voor nodig."

> Opbouw van de **professionaliteit** van de boa vraagt om **geleidelijkheid**

Otte "Ik kan me voorstellen dat de lokale overheid scherper accent wil aanbrengen in de prioriteiten van de politie. De gemeente ziet het als geen ander. Maar ik ga ervan uit dat dit in de driehoek wel tot zekere wasdom komt. Meestal hoor ik uit driehoeken dat die afwegingen wel goed tot hun recht komen. Ik heb niet de indruk dat het in driehoeken niet goed wordt bediscussieerd."

Hoe kijken jullie aan tegen de gedachte van de doorlopende keten in veiligheid en leefbaarheid: inwoners – handhavers – boa's – politie en zo verder de ladder op van het geweldsspectrum?

Huyzer "Wij zijn er groot voorstander van om vanuit integraliteit naar vraagstukken

Rinus Otte

omtrent veiligheid en leefbaarheid te kijken. Maar dan moet je daar als politie ook een goede rol in kunnen spelen. Met wijkagenten en met toezicht in de wijk, daar voldoende capaciteit voor hebben. En op dat gebied zijn er twee problemen: 1. we hebben te weinig formatie, en 2. we zijn onderbezet, omdat we te laat financiële middelen krijgen om op tijd te voorzien in die vervangingsvraag. Wij hebben een meer stabiele financiering nodig."

> Er zijn meer financiële **middelen** nodig voor de **zichtbaarheid** van de politie in de **wijken**

Hoe kijken jullie aan tegen de professionaliteit van de boa's?

Huyzer "Boa's hebben doorgaans de opleiding 'Handhaver toezicht en veiligheid' gevolgd. Het opleidingsniveau hiervan is op onderdelen hoger dan die van politieagenten. Maar het is wel een ander type opleiding gericht op een andere taakuitvoering. Dus als je de boa's breder wilt inzetten, dan vraagt dat om zorgvuldig handelen. We hebben niet voor niets een Politieacademie waar we politieagenten gedegen opleiden. Daarin zitten twee belangrijke aspecten die echt anders zijn dan bij de boa's. In de eerste plaats: het omgaan met de discretionaire bevoegdheid, die ook belangrijk is voor de verbinding met de samenleving. En daarnaast: het geweldsmonopolie. We leiden politieagenten op om te de-escaleren. En dat is voor mij ook de aarzeling. Ik begrijp dat een boa de mogelijkheid nodig heeft om zich te verdedigen om zo uit een gevaarsetting te komen. Maar een zorgvuldige geweldstoepassing vraagt meer dan enkel het kunnen hanteren van de wapenstok. Het gaat ook om hoe je omgaat met de bejegening van burgers, om de verantwoording over geweldsgebruik. Dus denk wel twee keer na als je boa's gaat uitrusten met geweldsmiddelen."

Otte "Naarmate ons land als kennismaatschappij steeds complexer wordt, zie je dat ook terug in wettelijke regelingen, met steeds hogere eisen. Het OM en de politie hebben al een grote opgave om op juridisch vlak bij te blijven. Het ligt onder een vergrootglas. En hoeveel temeer geldt dat dan niet voor boa's? Op bijzondere wetten hebben de boa's dit absoluut op orde. Maar daar zit het probleem niet. Het zit in de bulk, de massaliteit aan feiten, die moeilijker bewijsbaar zijn geworden, strengere eisen vanuit de rechtspraak. Als je dat wil verbeteren bij de boa's, heb je een aparte opleiding en apart budget nodig en daar wordt nu niet in voorzien. Daarom pleit ik voor de lijn van geleidelijkheid in het opbouwen van de professionaliteit."

Hoe kijken jullie naar de pilots om de boa's uit te rusten met meer verdedigingsmiddelen, zoals de wapenstok?

Otte "We volgen de besluitvorming en doen er graag aan mee. Het is geen voorbode voor hoe het wordt, maar uitproberen en kijken hoe het werkt."

Is er een stelselherziening nodig? Moeten we toegroeien naar een nieuwe gemeentepolitie?

Otte "Er is zestig jaar gebouwd aan een nationale politie. Ik zie dus geen gemeentepolitie ontstaan. Het kan wel leiden tot bijstelling van het stelsel, maar met behoud van de nationale politie."

Huyzer "Nee, het stelsel staat op zichzelf goed maar heeft op onderdelen wel versterking nodig. De boa's verdienen een betere verankering in de wetgeving, vanuit hun eigen taakstelling. En de samenwerking tussen politie en boa's moet verder versterkt worden, zodat de boa's ook het gezag en waar nodig de back-up krijgen die ze verdienen." •

Politie in crisissituaties

Aandacht in opleidingen noodzakelijk

Joery Matthys

Overdracht van kennis en ervaring is geen eenvoudige taak in tijden waar fysiek samenkomen geen evidentie is. Tot nu toe waren alle studiedagen van de Cahiers Politiestudies op locatie doorgegaan, maar voor de meest recente editie bleek dat geen optie meer te zijn. Daardoor vond in januari de studiedag rond 'Politie in crisissituaties' in de vorm van een webinar plaats. Dit gaf wat initiële aarzeling voor het op gang laten komen van discussies, maar door de mogelijkheid om zowel gesproken als geschreven (via de chat) te reageren, werden gedachten uiteindelijk toch vlot uitgewisseld.

De vier presentaties waren gelijk verdeeld over België en Nederland. De Belgische bijdrage van Hans Moors, commissaris van politie bij Politiezone Gent, sloot daarbij het meest aan bij de Nederlandse presentatie van Hans de Vries van de Landelijke Portefeuille Gebiedsgebonden Politie. Beiden belichtten de operationele situatie van de politie tijdens de huidige gezondheidscrisis, gebruikmakend van de term '*pandemic policing*'. Bij beide presentaties was er veel aandacht voor de moeilijke situatie rond handhaving en voor de impact van de pandemie op werkomstandigheden en de gemoedstoestand van de individuele politieagenten. Naast een grote mate van trots voor de flexibiliteit en het *community policing* maatwerk, was het tegelijkertijd duidelijk dat aan beide kanten van de landsgrens gezocht wordt naar manieren om in de toekomst beter te anticiperen op de behoeften van een maatschappij onderhevig aan een pandemie.

Een mogelijke weg daartoe ligt in grondige opleidingen rond crisismanagement op zowel strategisch, tactisch als operationeel niveau. Dat hier nog winst uit te halen valt, bleek uit het betoog van Dimitri De Fré, noodplancoördinator bij het Universitair Ziekenhuis Leuven. In tegenstelling tot de Belgische politie zit rampenmanagement onvoldoende verwerkt in de basisopleidingen en de voortgezette opleidingen van de brandweer en medische discipline. Vooral een voortgezette opleiding heeft een dubbele positieve werking: niet enkel het leereffect zelf, maar ook het creëren van verbanden tussen personen op verschillende niveaus en verschillende vakgebieden, net omdat ze samen een opleiding gevolgd hebben. Daarbij komt tevens de noodzaak om het oefenen van rampencoordinatie te stimuleren.

> **Rampen**management verwerken in de **basis-** en **voortgezette opleidingen**

De laatste presentatie van Jeroen Wolbers moet niet gezien worden als een tegenargument voor de aandachtspunten van Dimitri De Fré, maar plaatst wel enkele belangrijke kanttekeningen bij het huidige draaiboek voor crisismanagement in Nederland. Hier wordt namelijk wel regelmatig geoefend, maar een analyse van een echte crisis, in casu de tramaanslag in Utrecht, toont dat het strikt vasthouden van een eenheid van commando ervoor kan zorgen dat relevante betekenisgeving van de situatie door mensen op het terrein niet steeds of niet snel genoeg de meer strategische commandovoering bereikt. Jeroen Wolbers pleit er niet voor dat het huidige systeem op de schop moet gaan, maar toont wel vanuit de empirie dat een te rigide vasthouden aan wat er geoefend werd, tot suboptimale resultaten kan leiden. Waarbij wel moet worden toegegeven dat het vinden van deze middenweg nog moet worden uitgeklaard. Net als het bredere onderwerp van deze studiedag dus zeker voer voor verdere discussies. •

(Alle presentaties zijn beschikbaar via cahierspolitiestudies.eu.)

→ Reageren: j.matthys@fgga.leidenuniv.nl

EEN FRAGIELE ALLIANTIE?

SAMENWERKING UNIVERSITEIT LEIDEN, POLITIEACADEMIE EN NATIONALE POLITIE

De oprichting van de onderzoeksgroep politiestudies aan de Universiteit Leiden in samenwerking met de Politieacademie en de Nationale politie is een duidelijke 'coalition of the willing' (zie artikel 'Meer kennis, beter resultaat' van Matthys en De Vries in *het Tijdschrift voor de Politie*, nr. 6, 2020). Niettemin is het volgens Marleen Easton zaak deze samenwerking te beschouwen als een 'fragiele alliantie' met oog op het versterken van het partnerschap tussen politie en wetenschappers in de toekomst.

Over de auteur
Marleen Easton runt als professor op de Universiteit Gent de onderzoeksgroep 'Governing and Policing Security'. Daarnaast is ze Adjunct Professor aan het Criminology Institute op Griffith University in Brisbane en voorzitter van het Belgische Innovatiecentrum voor Veiligheid (vzw IUNGOS) / Marleen.Easton@UGent.be.

Tekst: Marleen Easton • Foto: Chris Gorzeman

Dat er in volle coronacrisis wordt gewerkt aan het verder uitbouwen van politieonderzoek in Nederland, is zonder meer lovenswaardig. Wij als Belgen stonden erbij en keken ernaar. Eind november 2020 werd immers een onderzoeksgroep politiestudies onder de 'doopvont' gehouden in de Grote Kerk in Den Haag. In een gesprek tussen Frans Heerens (Nationale Politie) en Erwin Muller (Universiteit Leiden), gemodereerd door Edwin Bakker (Universiteit Leiden & Politieacademie), werd de kern van de samenwerking aan het grote publiek voorgesteld.

Coalition of the willing

De onderzoeksgroep zal zich richten op het uitbouwen van onderzoek én onderwijs inzake hedendaagse maatschappelijke veiligheidsproblemen, het beheer en bestuur van politie en grensoverschrijdend politiewerk. Met een budget van ruim **één** miljoen euro, opgehoest door de Nationale Politie, wordt een kernteam samengesteld die dit op poten moet zetten. Uit het interview blijkt duidelijk dat het hier gaat over een *'coalition of the willing'*. Het wederzijds vertrouwen wordt uitgebreid geëxpliciteerd en beide partijen zijn gretig om met elkaar in zee te gaan. De Nationale Politie investeert reeds jarenlang actief in het uitbouwen van toegepast wetenschappelijk onderzoek via de Politieacademie en wil verder doorgroeien als *'lerende organisatie'*, aldus Heerens. Ook in de Universiteit Leiden huist heel wat know-how binnen de Faculteit Governance and Global Affairs (FGGA). Die kennis en ervaring zal geïnventariseerd wor-

den en van daaruit kunnen bruggen worden gebouwd naar andere disciplines en kennisinstellingen. FGGA heeft bovendien ervaring in het opzetten van expertisecentra en bevindt zich in het hart van Den Haag, dicht bij relevante stakeholders zoals Europol en Eurojust. We zien hier duidelijk een veelbelovend initiatief in het opzetten van een partnerschap tussen politie en wetenschappers. Tijd dus voor een eerste kanttekening, niet zozeer om de waarde van dit initiatief onderuit te halen maar integendeel, om vanuit een geloof in dit soort partnerschappen oog te hebben voor mogelijke valkuilen. Aandacht hiervoor is immers cruciaal om net die partnerschappen in de toekomst te versterken.

Dialogue of the deaf?

In de jaren tachtig werd de relatie tussen politie en wetenschappers omschreven als een *'dialogue of the deaf'*. Er zouden wederzijdse misverstanden opduiken omdat beide in een eigen wereld vertoeven met een bijhorende cultuur. Politie en wetenschappers spreken een andere taal, nemen verschillende posities in binnen onze samenleving en koesteren van daaruit andere verwachtingen ten aanzien van het potentiële partnerschap (Bradley et al. 2009; Bronitt, 2013).

Concreet gaat het er onder meer over dat wetenschappers tijd besteden aan verschillende perspectieven op feiten terwijl politiemensen geconfronteerd worden met harde feiten en bewijsvoering. Wetenschappers plaatsen problemen in een bredere maatschappelijke context terwijl politiemensen problemen willen oplossen in een concrete context. Wetenschappers communiceren hun resultaten aan de academische wereld na een lang proces van discussie en *'peer review'*, terwijl politiemensen snelle antwoorden willen. En bovenal, wetenschappers zouden ver afstaan van de problemen die ze bestuderen terwijl politiemensen vaak deel uitmaken van de praktische oplossing voor deze problemen.

Balanceren tussen percepties en verwachtingen

We weten ondertussen dat de relatie tussen wetenschappers en politiemensen enorm is geëvolueerd. Dat heeft ertoe geleid dat er nu eerder wordt gepraat over de '*dialogue of the listening*', maar al wie betrokken is in concrete partnerschappen tussen politie en wetenschappers is er zich van bewust dat het een constant balanceren blijft tussen verschillende percepties en verwachtingen (Easton, 2010; Easton & Bisschop, 2013; Easton & De Vlieger, 2018). Zo bleek ook in de dialoog tussen Heerens en Muller. Heerens verwacht effect van het partnerschap op een beter functioneren van de Nederlandse politie terwijl Muller aangeeft dat 5 jaar een korte periode is en dat er tijd nodig is om problemen op te lossen. Uit het gesprek blijkt bovendien dat de politie hoge verwachtingen koestert op het spoor van *evidence-based policing* met oog voor wat er werkt in de praktijk enerzijds en ook op het spoor van visieontwikkeling en het definiëren van de rol van de politie in een veranderende samenleving, dus fundamenteel onderzoek anderzijds.

> **Uitbouwen** van **politieonderzoek** in coronacrisis is zonder meer **lovenswaardig**

(Blijven) luisteren naar elkaar

Op cultureel vlak blijft een partnerschap tussen politiemensen en wetenschappers dus een fragiliteit in zich dragen die het best vanaf het begin wordt erkend en waar mee rekening wordt gehouden in de toekomst. Het wordt met andere woorden ook hier een proces waarbij *leren luisteren* naar elkaar en vooral *blijven luisteren* naar elkaar cruciaal is. Uit internationale voorbeelden leren we dat zogenaamde *'embedded cops and researchers'* daarbij kunnen helpen. Naast de betrokkenheid van wetenschappers bij het beleidsvormingsproces is ook de plaatsing van beleidsmedewerkers en senior-professionals binnen universitaire onderzoekscentra een belangrijke strategie om de interculturele kloof te overbruggen. De belangrijkste reden hiervoor is dat het de inbedding van beleids- en praktijkperspectieven in het onderzoek zou kunnen verbeteren en dat het de politie in staat zou stellen zich met het onderzoek bezig te houden om de waarde, de nauwkeurigheid en de geldigheid ervan beter te begrijpen.

Duurzaamheid nastreven

Een uitdaging voor de onderzoeksgroep politiestudies in het samenbrengen van wetenschappers en politiemensen schuilt ook in het genereren van duurzaamheid in de relaties op termijn. Dat heeft onder meer te maken met 1. *de financiering* van het partnerschap en 2. *de inbedding* van de samenwerking op institutioneel niveau (Bacon et al., 2020).

De financiering

Wat de financiering betreft, is de injectie van de Nationale Politie momenteel een hefboom om het partnerschap op te starten. Het kernteam zal ongetwijfeld bijkomende financieringsbronnen aanboren om aanvullende financiering te verkrijgen voor hun werkzaamheden. Dat blijft op zich een hele klus gezien er doorgaans wordt bespaard op onderzoeksfinanciering in tijden van crisis. Of dat ook het geval zal zijn in relatie tot politieonderzoek valt af te wachten maar het is op z'n minst een bezorgdheid om mee te nemen. Vast staat dat het kernteam na vijf jaar *'zelfbedruipend'* moet zijn en dat is sowieso een last op hun schouders omdat ze continu moeten blijven uitkijken naar nieuwe financieringsbronnen.

De institutionele inbedding

Wat de institutionele inbedding betreft, ligt de uitdaging in het verankeren van samenwerking op institutioneel niveau.

Samenwerking is bij aanvang immers vaak gestoeld op samenwerking tussen individuen. Niet zelden verdwijnt die samenwerking als mensen verdwijnen en andere posities innemen. Het verankeren van individuele samenwerkingen op institutioneel niveau in functie van duurzaamheid op termijn is dan ook een hele klus. Het vereist investering in teams die de kracht hebben om overeind te blijven als individuen vertrekken en dat is niet vanzelfsprekend. Juist de politie en de academische wereld blijken werelden waarin zich nogal wat personeelsverloop voordoet.

Op zoek naar de rol van politie in een veranderende samenleving

De verankering op institutioneel niveau kan worden nagestreefd in het combineren van een operationeel team met een strategisch team binnen de nieuwe onderzoeksgroep. Het operationele team zou dan bestaan uit het kernteam dat met de financiering de trekkersrol op zich neemt aangevuld met een groep *'insiders'* en *'outsiders'* die een actieve rol vervullen binnen hun respectievelijke organisatie (hetzij de politie, hetzij de kennisinstelling). Net dit operationele team staat in voor het kanaliseren van de onderzoeksvragen; het communiceren van het profiel van het onderzoek van de onderzoeksgroep én de bevindingen zowel naar het terrein als naar het management binnen elke organisatie. Tenslotte screent dit team ook continue nieuwe opportuniteiten inzake financiering en ziet ze erop toe dat de uitkomsten van het onderzoek ook daadwerkelijk geïmplementeerd worden. Dit operationele team kan de onderzoeksgroep als het ware *'zichtbaar'* maken. Idealiter wordt dit operationele team geruggesteund door een strategisch team dat bestaat uit sleutelfiguren uit de politiewereld én de wetenschap. Zij denken actief en toekomstgericht na over de rol van de politie in een veranderende samenleving. Het is de bedoeling dat beide soorten capaciteit (operationeel én strategisch) geïnstitutionaliseerd wordt zowel binnen de politie als binnen de wetenschap zodat het robuust wordt in de toekomst. Het zal duidelijk zijn dat ik optimistisch ben over dit initiatief maar daarbij de nodige voorzichtigheid aan de dag leg. Er zijn sterke partijen (De Nationale Politie, De Politieacademie en de Universiteit Leiden) die een partnerschap zijn aangegaan voor de komende vijf jaar maar er bestaat geen twijfel dat ook zij in de storm zullen terechtkomen waarin hun voorgangers, lees andere partnerschappen tussen politie en wetenschappers, werden uitgedaagd (Easton & Bisschop, 2013).

> **Samenwerking** is bij aanvang vaak gestoeld op samenwerking **tussen individuen**

Gematigd optimisme

Daarom zou ik het een 'fragiele alliantie' noemen omdat zowel de cultuur van politie en wetenschap als de financiële en institutionele duurzaamheid van hun partnerschap een uitdaging vormen voor alle betrokkenen (Bacon et al., 2020). Deze fragiliteit is an sich niet slecht omdat het zowel de politie als de wetenschap beschermt in hun eigenheid. Onderlinge culturele verschillen zijn immers nodig om te voorkomen dat de grenzen tussen beide teveel zouden vervagen. Als onderzoek te sterk verbonden raakt met de organisatorische belangen van de politie, ontstaat het risico dat de wetenschap haar kritische functie verliest en zich méér richt op *'wat werkt'* dan op *'wat er van belang is'* bij het uitvoeren van de politiefunctie in onze samenleving. Bovendien blijft het zowel voor wetenschap als politie belangrijk om eerst te definiëren wat het probleem is alvorens oplossingen te formuleren, waarna kan gekeken worden of de politie er überhaupt een rol in te vervullen heeft. Er is dus nog werk aan de winkel. Het wordt zonder meer boeiend en we blijven het graag volgen.

Literatuur

- Bronitt, S. (2013). Beyond 'Dialogues of the Deaf': re-imagining policing and security research for policy and practice. In Bammer, G. *Disciplining Interdisciplinarity: Integration and Implementation Sciences for Researching Complex Real-World Problems*. Canberra: The Australian National University Press, 381-388.
- Easton, M. (2010). Politieonderzoek in het vizier. Reflecties vanuit het Centrum voor Politiestudies. In Bruggeman, W., Devroe, E. & Easton, M. (Eds.) (2010), *Evaluatie van 10 jaar politiehervorming*, Panopticon Libri n°4. Antwerpen--Apeldoorn: Maklu.
- Easton, M. & Bisschop, L. (2013). Comparative perspectives on the policing-science nexus. In P. Ponsaers & L. Gunther Moor (Eds.), *De Deinzer Scheepsalmanak*. Verslag van de conferentie 'Tides and currents in police theories' op 12 en 13 december 2012 in Deinze. Den Haag/Gent: Centrum voor Politiestudies/ Stichting Maatschappij en Veiligheid, 70-87.
- Easton, M., & De Vlieger, S. (2018). Belgian reflections on the dialogue of the deaf. *European Journal of Policing Studies*, 5(3), 36-54.
- Bacon, M., Shapland, J., Skinns, L., White, A. (2020). Fragile alliances: culture, funding and sustainability in police-academic partnerships. *Evidence & Policy*, 1-17.

EEN ZORGPROFESSIONAL OP DE 112-MELDKAMER

ERVARINGEN MET EEN PILOT IN ARNHEM

Sinds de politie in 2011 is gestart met het registreren van overlast door *'verwarde personen'* is het aantal meldingen in deze categorie (E33) flink toegenomen. Dat zorgt voor druk bij vooral 112 en in mindere mate bij het *geen-spoed*nummer 0900-8844. Hoewel de oorzaken voor deze toename diffuus zijn (Koekkoek, 2019), is duidelijk dat burgers tegenwoordig vooral de politie bellen bij het zien van onbegrepen gedrag.

Tekst: Bauke Koekkoek, Alain Kool, Femke Pijnenburg, Jan Krol & Peter van den Berg • Foto: Meldkamer Arnhem

Lang niet bij alle meldingen is gevaar voorliggend, heel vaak is er een sociaal of gezondheidsprobleem. Hoewel 112-centralisten[1] dit ook beseffen, sturen zij bij gebrek aan een direct beschikbaar alternatief toch vaak de noodhulp op pad. Zowel de capaciteit van 112 als die van de noodhulp wordt dus zwaar belast. Buiten kantoortijden is het probleem het grootst omdat andere zorg- en dienstverleners dan niet beschikbaar zijn. Alle reden dus om te bekijken of de druk op politie via slim handelen verminderd kan worden.

Meldpunt of centralist?

Landelijk is lang gediscussieerd over een nationaal meldnummer voor *verward gedrag*, dat door zorgprofessionals moet worden bemenst. Uit eerder onderzoek weten we dat veel van de *verwarde personen* al ergens in de zorg bekend zijn. Naast melden bij een *nieuwe* dienst, is er dus noodzaak aan integratie van informatie en samenwerking tussen *bestaande* diensten. Omdat vaak onduidelijk is wat er in een acute situatie met iemand met verward gedrag moet gebeuren, lijkt een specifieke *verward-gedragcentralist* op de 112-meldkamer daarvoor een oplossing. Die kan schakelen tussen andere centralisten (politie, ambulance en huisartsenpost), mensen die bellen en (professionals werkzaam bij) zorginstellingen.

Het lijkt eenvoudig om een zorgprofessional op de meldkamer te zetten. Het samen laten werken van diensten en professionals uit verschillende domeinen is echter complex. Snel ontstaan er eilandjes en gedoe. In dit artikel willen we daarom inzicht geven in een aantal afwegingen, ervaringen en resultaten in een pilot om zo het ontwikkelproces van andere meldpunten te ondersteunen.

De pilot op de Arnhemse meldkamer

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden (VGGM[2]) nam het initiatief om een zorgprofessional met ervaring in de acute psychische zorg in te zetten op de 112-meldkamer. Dit gebeurde in samenwerking met politie, huisartsenposten, geestelijke gezond-

1 Aanvankelijk werd voor deze professional de naam 'triagist' gebruikt, maar in de meldkamer is de term 'centralist' meer bekend en daarom is gedurende de pilot deze term meer in gebruik geraakt.

2 VGGM omvat zowel de veiligheidsregio als de GGD-regio Gelderland-Midden: grofweg het centrale deel van Gelderland met 15 gemeenten en in totaal ruim 670.000 inwoners, geheel vallen in eenheid Oost.

heidszorg en ambulancezorg, later uitgebreid met verslavingszorg, sociale wijkteams, een zorgverzekeraar en cliëntvertegenwoordiging. De zogenoemde *'verward-gedragcentralist'* zit fysiek in de 112-meldkamer en is direct te bereiken door 'binnen' (centralisten van politie, ambulance en brandweer) en 'buiten' (huisartsenpost en een aantal geregistreerde verwijzers). Dus niet rechtstreeks door melders of mensen met verward gedrag zelf. De centralist beschikt over een elektronisch systeem waarin hij/zij een aantal gegevens over de beller, de situatie en de afhandeling ervan noteert – en waarin eerdere meldpuntcontacten kunnen worden teruggevonden. De centralist heeft ook inzicht in een eventueel dossier bij de regionale GGZ-instelling en kan bij de huisartsenpost, verslavingszorg, openbare geestelijke gezondheidszorg (OGGZ) en politie om meer achtergrondinformatie vragen.

Sociaal-psychiatrisch verpleegkundige Christ Leijten aan het werk als 'verward gedrag'-centralist op de 112-meldkamer in Arnhem

De meldingen: instroom en uitstroom

Vooral buiten kantoortijden wordt het meldpunt gebeld, iets vaker (87%) dan op basis van de openingsuren verwacht zou mogen worden (75%). De meldingen zijn evenredig verspreid over de weekdagen, in het weekend is het iets drukker. Suïcidaliteit (29,5%) is veruit de meest voorkomende reden voor contact, gevolgd door: achterdochtig of vreemd gedrag (13,9%), drugs- of alcoholgebruik (12,1%), angst of paniek (8,8%), agressie (7,7%), somberheid of wanhoop (7,4%) en een grote categorie 'anders' (20,6%). Onder die laatste categorie valt van alles; van meldingen van uitputting in iemands omgeving tot vergeten medicatie.
De politie is de een-na-grootste verwijzer (25%) na de huisartsenpost (HAP) (56%). Het grootste deel van de aangemelde mensen is actueel in behandeling bij de GGZ (61%). Van de meldingen door politie komt slechts 8% bij hen terug. Van de meldingen van de ambulance-centralisten komt geen enkele terug. Het meldpunt voorziet daarmee in ieder geval in het verlagen van de druk op de capaciteit van de nooddiensten/centralisten.
Dankzij de registratie van de urgentiegraad van een melding, zowel bij binnenkomst als bij beëindiging van de triage, hebben we er zicht op of de aanpak van de centralist de melding minder urgent maakt. Ervan uitgaand dat op een melding altijd binnen een kwartier (U1) tot maximaal een uur (U2) moet worden gereageerd, is dat na interventie van de centralist nog maar voor 21% van de meldingen het geval. Nog 24% vraagt binnen vier uur actie, de resterende 55% kan de volgende dag of later worden opgevolgd.

Ervaringen van politie-centralisten

Of het meldpunt ook leidt tot positieve effecten voor burgers, konden we in dit project niet nagaan, wel in welke mate het meldpunt andere diensten ontlast. Op de meldkamer zelf heeft het meldpunt vooral te maken met de centralisten van ambulance en politie. Die laatsten zijn daarover vrij positief.
Over de nabijheid en samen ervoor staan: "Sommige dingen kun je ook gewoon helemaal aan hen overlaten. (...) Ik merk heel erg dat je toch, ook dat hangt per persoon af, maar je krijgt toch veel meer inzage in wat zij in godsnaam aan het doen zijn. Want normaal is het alleen een stem aan de telefoon die zegt: 'Nee, ze is niet gek genoeg.' Dat is heel frustrerend. En nu kan je het er gewoon over hebben: 'We kunnen het nu niet, want...' en 'We kunnen dit wel'. Daarom vind ik het ook zeker wel een toevoeging, want het is warm contact en ik denk dat dat wel heel belangrijk is."
Er is ook gelegenheid van elkaar te leren: "De mensen van het meldpunt hoor je ook praten, dus wat dat betreft leer je daar zeker van. Als je ondersteuning nodig hebt, of als ze een

Over de auteurs
Dr. Bauke Koekkoek, sociaal-psychiatrisch verpleegkundige en epidemioloog Arnhemse crisisdienst en lector Onbegrepen gedrag en Samenleving Hogeschool Arnhem en Nijmegen en Politieacademie.
Alain Kool, veiligheidskundige en vakspecialist GHOR bij Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden. Eerder voerde hij het hier beschreven project uit en verzamelde daarvoor data.
Femke Pijnenburg, bedrijfskundige en programmacoördinator Ambulancezorg bij Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden. Eerder voerde zij het hier beschreven project uit en verzamelde daarvoor data.
Jan Krol, sociaal-psychiatrisch verpleegkundige en centralist 'verward gedrag' op de 112-meldkamer en als voorwacht in de Arnhemse crisisdienst.
Peter van den Berg, Physican Assistant in een huisartsenpraktijk in Ede. Eerder was hij projectleider van het hier beschreven project en adviseerde hij over en leverde ambulancezorg.

Burgers bellen vooral de politie bij het zien van onbegrepen gedrag

melding om wat voor reden dan ook niet over kunnen pakken, dan overleg je gewoon even." De een is daarin actiever dan de ander: "Sommigen komen ook naar je toe om terugkoppeling te geven. Dat is heel belangrijk voor politiemensen. (...) We horen nooit iets terug en nu wel en dat is heel goed. Ik denk dat dan de bereidheid van de politie om een stapje meer voor hen te doen ook groter wordt. (...) Dan hoor je: 'Ik heb dit gedaan en dat heb ik allemaal gedaan.' Ik denk dat dat toch een hele hoop onvrede meeneemt. Soms kunnen ze iemand ook gewoon niet opnemen. En andersom ook. Als zij zich afvragen waarom de politie niet gaat rijden, dan kan ik je dat precies uitleggen."

Bevindingen uit de pilot

De centralist 'verward gedrag' op de 112-meldkamer lijkt een succes. Opvallend is dat die meer is dan een 'schakelpunt'. Al door de melding aan te nemen (en niet eens per se door te zetten naar anderen) neemt de urgentie van bijna alle meldingen af. Daardoor wordt de druk in de gemelde situatie en op de betrokkenen verminderd én wordt minder gebruik gemaakt van de acute capaciteit van politie. Ook positief is dat professionals minder (tijds)druk ervaren en terloops meer zicht krijgen op de problematiek die schuil gaat achter verward gedrag en wat de (on-)mogelijkheden van de zorg zijn om dingen direct op te lossen.

Organisatorische inbedding

Deze pilot werd geïnitieerd en georganiseerd door een organisatie die zowel de GGD als de Veiligheidsregio omvat (VGGM), waardoor deze direct goed gepositioneerd was in de acute zorg- en veiligheidsketen. De fysieke locatie in de 112-meldkamer zorgde voor een directe aansluiting bij de nooddiensten, en voor het makkelijk op gang komen van collegiale contacten. De brede inbedding hielp om een gezamenlijk gevoel van verantwoordelijkheid te laten ontstaan versterkt door o.a. de rol van de ambulance-centralisten in het regelen van vervoer van mensen met verward gedrag.

Bredere context

Maatschappelijk is er een duidelijke roep om meer (snel beschikbare) expertise bij 'verward' of 'onbegrepen' gedrag. Lang niet altijd is duidelijk of dat gedrag inderdaad 'psychisch' is, of een andere achtergrond heeft, of er van alles door elkaar loopt. In veel gevallen is een brede scope nodig om richting te geven aan acute vragen van politie, huisartsen, ambulancepersoneel en andere hulpdiensten. Vooralsnog lijken professionals in de acute psychiatrie die scope het meest te hebben.

Conclusie

Een ketenbreed meld- en adviespunt zoals dit, kan leiden tot de-escalatie van urgente situaties, reductie van gebruik van acute voorzieningen en tot meer kennis, begrip en samenwerking tussen publieke diensten in moeilijke situaties rond verward gedrag. In de plannen en uitvoering ervan is veel aandacht nodig voor samenwerking, veiligheid, verantwoordelijkheden en verwachtingen tussen betrokken partijen – zomaar iemand ergens 'neerzetten' vanuit één zorginstelling is onverstandig.

Literatuur

- Koekkoek, B. (2019). *De kwestie verwarde personen: naar een andere benadering van onbegrepen gedrag.* Tielt: LannooCampus.
- Koekkoek, B., Kool, A., Pijnenburg, F., Krol, J., Berg, P. van den (2021). Een GGZ-professional op de 112-meldkamer: niet eenvoudig, wel de-escalatie van meldingen 'verward gedrag'. *Sociale Psychiatrie*.

Figuur 1: Urgentie melding na interventie door centralist verward gedrag

Marc Bockstaele, Frédéric Declercq, Robin Kranendonk, Koen Geijsen & Auke Van Dijk (eds.)

Verhoor van kwetsbare volwassenen

Het verhoor van kwetsbare volwassenen, als gevolg van een tijdelijke of permanente psychische of psychiatrische stoornis, valt sedert de 'Salduzwetten' onder hetzelfde regime als het verhoor van minderjarigen. De ondervrager moet de kwetsbaarheid met gezond verstand zelf inschatten, eventueel na overleg met de behandelend magistraat en 'advies' van de aanwezige advocaat. Doorgaans zullen personen met een zware psychische stoornis, zoals schizofrenie en paranoia, wel tijdig herkend worden. Dit geldt ook voor een 'zichtbare' verstandelijke beperking, zoals het syndroom van Down.

Het probleem zit echter in de detectie van subtielere, verborgen vormen van zware psychische stoornissen tijdens de interventie. Onder meer schizofrenen, paranoïci en personen met een (licht) verstandelijke beperking trachten hun pathologie soms te verbergen. Uit gebrekkig ziekte-inzicht, uit schaamte of uit vrees om gek of dom te worden bevonden. Omgekeerd zijn er ook verdachten die een psychische stoornis veinzen (bv. geheugenverlies, hallucinaties of wanen).

Welke hulpmiddelen staan de justitiële actoren, die ter zake leken zijn, ter beschikking om een inschatting te maken? En welke aspecten hebben daarbij extra aandacht nodig?

Dit Cahier bespreekt niet alleen een aantal varianten van psychische stoornissen en beperkingen, maar gaat in op de politionele aanpak van kwetsbare volwassenen, meer bepaald op de verhoortechniek.

Komende nummers

Europese politiesamenwerking
Timo Kansil, Antoinette Verhage, Peter De Buysscher & Gert Vermeulen (eds.)

Sektarische bewegingen
Philippe De Baets, Janine Janssen, Anton Van Wijk & Johan Braeckman (eds.)

Politie op het platteland
Renze Salet, Sofie De Kimpe, Bert Wiegant & Paul Ponsaers (eds.)

Bestel nu op www.gompel-svacina.eu

Gompel&Svacina

Kwalitatief hoogwaardig functionele schoenen voor WERK & VRIJE TIJD!

Verkrijgbaar bij uw vakman of in de HAIX® Webshop www.haix.nl/police

www.haix.com